Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Советен Министрий Советен орган («СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

№ 32 (5122). | ШИНАР, 14 март, 1972 шу. | Мах 2 кап. | *Газет арадуьйла 1923 шера дена*

ЮРТАРЧА ИНТЕЛЛИГЕНЦЕ ЛОАРХIАМЕ ДЕКХАР

Вай республика юрташка болх беш интеллигенце йоккха отряд ю. Уж ба просвещенен, здравоохраненин никалаш, колхозийн совхозийн специалисташ, культура учрежденеш болхлой. КПСС XXIV съезда решенеша вай дерригаа халкъан общественно-политически хьинар айдаьча хьалашка шоай кертера балха декхар кхоачашдарал совгIа юрташкарча наха юкъе шерра кхетама болх беш хьабогIа уж. Царна юкъе дукха ба говза пропагандисташ, лектораш, агитатораш. Цудуьа юрташка бахача наха коммунистически кхетам луча дарга кхолча дакъа мах баь вартволнаш доккха да.

Шелковский района Червлённая хьача юрта дика йоьзаш я юккьерча школа хьехархо Айдарова Тамара Николаевна. Цуй урокаш дика хийтьнья дешархой безам тIоавзаш хул. Иштта тешаме кхоачашду цо шийна партийни организацо тIаддала декхар я — из я «Знание» общества лектор. Каст-каста еш цо лекцеш шоай юртарча райпищекомбинате, чьагIар доаккхача завода, «Вурунный» яхача совхозе, культура ЦIагIа. Лекце тема кIоврга дIайоьзийта, ладувгIарий теркам тIаоза а, цар хаттараш дергдолча тайпара цуна лостам бале а хоеш я Тамара Николаевна. Атта цхьа цаI общественни мероприята чакхъалац цар юрта цо дакъа ца лоццаш. Из дерригa дикхоью из доккха доацаче массеха бере пана йоллаша а. Общественни болх иштта лелабергба дийнахь серраяца кхашка, фермашка яхла возаш хилча, яхаш хул цхьафола колхозийн совхозийн специалисташ. Цу тайпарчарех вац Ачхой-Мартана района «Новосельский» совхоза кертера агроном Б. А. Рыболовлев. Шоай юртарча хадкъа университета хетавнот ва из. Цо дIга еш экономически дешашта хетаь лекцеш. Шоай боахама экономически лаьца дукха масалаш кхуьл, цуй перспективаш дIайоьзийт. Цудуьа дукха нах гулу цуи занятешка. Лаьтта лелабва культура айяра къахьегамхой дика оерцагIбаха хоаш а ва агроном. Укх тIехьарча шерашка дукхагIа кхаду боахама кхашка ялат, бьицадарварш, сом.

Галашка бахача наха сий деш ва санаторно-хьуна школа директор, коммунист Чаниев Идриса Iедрахьман. Дуккача дакъе юрта общественни вахаре цо хьинаре дакъа лецарах хьехиева хIама да лаь. Цо кулгалдеча Iилмах атехам Iомаеча семинарски группа дукха ду наха юкъе дина дуьхьалара пропаганда чуа, дIаяхача заман тIехьадисача гIулакхшна къовсам лоаттабара. Цу группе дешача 12 хьехархочо юрта бахача нахана цIагIара лектораш ю. ХIаьта пропагандист ше а ва каст-каста нах вIашагIкхийттача лекцеш ешаш, беседаш еш.

Иштта белгалбахана баргбав комсомольски политдешаре шерра даькъа доацаш бол Ачхой-Мартана районе «Овощевод» совхоза библиотека заведующи, пропагандист нов. Темербулатова, Сунженски райбольница лор пропагандист нов. Алмазова, Назрановски совхоза прораб пропагандист Шадыжев, кхыбараш.. Идеологически балха хьинар дола къовсамхой болча цар дерригa ду КПСС XXIV съездех КПСС ЦК ноябрьски Пленумех решенеш наха дIайовзийтара, царца дувзадена шоай коллективай декхараш уж дега латташ хилийтара.

Цьабахьда болаш ба юртарча интеллигенцена юкъе шоай балха хи хьинача тIехьагIа кхы цьакьна хIама гунаьа доацаш общественни вахара юстара гIертараш а. Цу тайпара бараш общественгара лоашта эшар дааза дIа а лехаш общественни вахарах къовсам лийна баргбаь. Цу хьакъе царна боагIаш бола кхетама болх беш хиар еза партийни, комсомольски, профсоюзни организацеш, цу коллективай кулгалхой. Хьакъьалца болк бу нах этара хьалхарча дакъе лоаш хила беза балха а, вахаре а къахьегамхошта хьокхам телаш. Из шер ца дойе цаха сий дергдаш цар, шал дукха уж дийша бар аьнна.

Коллективерча хIара сага общественно-политически дешал айдаре тIагIертта къовсам лоаттабе беза боахамий специалисташа, хьехархоша, лораша, культура, учреждений болхлоша. Керттерча дакъе дарах тийша да вай юрташкарча беррига нахагa партен правительствах чуреи араьхьвен политика дIайовзийтар, дешавахаре хула аргалоная уж ийнаха кхетам ховы хинар.

Болхлой ахархойн доьлада хьабьиннача вай интеллигенценкхайнта дика йова юртарча къахьегамхой уйлаш, цар хьашташ, дIадахараш. Цудуьа чIоагIа лоархIамр да лакха дешара боарам бола, хIаьта иштта махкарча авеной я хIара специалист пропагандистки балха юкъеоар, хIама кьоаш шоай дешара боарамга хьажача керттерча дакъе уж ба партийни комсомольски политдешарш, «Знание» яхача общества, халкъа университетий, дуккача кхыча общественни организацей болх вIашагIкхьбанка беша, юртара культура айча дакъа лоцу.

Партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш, районкомаш, моттигера Советаш декхарийла я интеллигенцена юкъе бу болх товбара дешна йоакхо е, цул идейно-политически боарам лакхбара дешар вIашагIкхьдаккха, из дакъе езаш цуи хьалхашкаа ший лекхар бехкенхаме хеташ кхоачашдеши хургйолаш хьалхие. Цар балха а, общественни вахара а лелацеа гIулакхех лаьца каст-каста шоай заседанешка, собранешка, пленумашка, сессешка дувца деза нар. Юртарча специалисташта, культура фронта болхлошта лерттIа вахара хьелаш вIашгIехьдахара дешна терко е еза, дикагIа доаза дааз специалистий хьешташ, уж кхоачашдера мел эшар де деза.

Юртарча къахьегамхошта атеистически кхетам луча, дIаяхача замаш тIехьадисача гIулакхашца къовсам лоаттабеча бокъонна вола къовсамхо хинна дIаотта веза хIара интеллигент. Юртара хIара специалист ва лоархIаме болх бIубенна беш хургвола гIулакх Iалашде декхарийла я партийни организацеш. ШерагIа юкъеоза еза интеллигенци политически, экономически, правови знанешта массови пропаганда чоа.

Хьинаре къахьегаш ба Грозненски химически комбината № 1?? йолча цеха аппаратчикаш комсомолкаш Демура Марина Менх Любаа. Церна хьалхарчарна [illegible] коммунистически къахьегама ударника сийдех цIи екхай. Цар ница делаю технологически режим.

СУРТА ТIА: аппаратчикаш М. Демура, Л. Менх.

С. Хугаева сурт.

Грозненски опытно-экспериментальни заводе болхбеча за наладчик В. Д. Вездробный. Цхьаькха смена дIайодаш, цо ший норма 125—130 процент кхоачаш ца еш. Цудуьа хьалдукха хьалха кхоачашдьаьй хьалхарча квартала ладама. Дика производственни хилараш совгIа дика рационализатор а ва из. Укх шера кийтьаь масеха рационализаторски предложени производствана юкъейихьай из. Общественни балха тIа а хьинаре дакъа лоац Владимира Дмитриевича, из ва дружинник.

СУРТА ТIА: наладчик В. Вездробный.

И. Панова сурт.

СССР хьаяь 50 шу дизара накъадолхаш

15 АПРЕЛЕ — ДЕРРИГАШ А СУББОТНИКЕ ГIО!

Грозненски вагонни депо коллективо

Нохч-ГIалгIай АССР промышленноста беррига болхлошка даь

КХАЙКАРАЛ

Даза накъостий!

Оаха, коммунистически къахьегама предприяте — Грозненски вагонни депо болхлоша, инженерно-технически балхаш дераша, дег чура къобаьлла хьалеаш 54 шу хьалха В. И. Ленина сийлахь-йоккха печин аьнна хьалхара коммунистически субботник доьча Москва-Сортировочная депо коллектива патриотически инициатива.

Сийлен традицешта тешаме болча массаварчанна аьрхIад 15 апреле ерригсоюзни ленински субботника арабовла а цига мах даьнна ахча пятилетка фонде дIачудала а.

Москвачий мехкара предложени хьаьбаьльл хьал а лаьца, тха дерригаш а 1972 шера ерадергда дунен пролетарията сийлахь-воккха баьчен хьехархоч В. И. Ленин ваь 102 шу дизарем ССР Союз хьаьь их бIаь шу дизарем хатадеча 1972 шера 15 апреле хургдача коммунистически субботнике. 15 апрелах бокъенца доза коммунистически къахьегама цIой дергда вай, материальни средствайн кхоч а беш дукхагIа арахецаргьа вай продукци.

Тха коллектив массава реьве а волаш Ерригсоюзни субботник долча дийнахь дехаш тIаьц укх тайпара балхаш де:

мехкаьтта продукташ чуйетта 500 центнера цIенъе;

25 вагона, 40 чорха, 10 воздухораспределителя, 5 авторегулятора, 24 треугольника, 12 антенцеца гаврекана, из масеха фрикционни аппараташтан тагам хьнуташтан ремонт е, 48 гадшипник кийчъе;

[illegible] 300 [illegible];

депо гонахьа улицаш тормоша цIенъе;

станок [illegible] ялла.

Ух дерригa а балхаш [illegible] материалашна, запасни частанаьца, доаргеш, электроэнергица [illegible].

Уж социалистически декхараш тIаьцаш республика промышленноста, тIиннешьара, транспорта, бувзама, быта служба предприятей беррига болхлой, инженераш, техникаш, гIулахкара нах тIаьхах оаха дIадехадаь гIулакх хьаллацара. 1972 шера 15 апреле массава а цхьатарра араворгаш вай коммунистически субботнике, хIаьта цига мах даьнна ахча пятилетка фонде дIачу а лургда.

ШерагIа йоркхарьа вай КПСС XXIV съезда решенеш телаш кхоачашьяра, укх шерий [illegible] пятилеткан тIаьица лаьни социалистически декхараш хинна хьалха кхоачашдера йоал социалистически ях. ДукхагIа продукци лургьа вай мехка хинанье балхамр. Вайх хIаране хьинаре цо кхоаш къахьегаш кхье а чIоагIберба вай предчахьалихан экономически низ, советски махка [illegible].

15 апреле дерригаш а коммунистически субботнике аравовла! Цу дийнахь йоаштта дукха хьалча дьхан дукха керда производственни кхаьлели йоакхаргьа вай!

Собрани тIаддиннарах кхайкарала кулгаш ядаьа: Б. МИШИНА — Грозненски вагонни депо начальника, А. МЕЛЬКУМОВА — партийни организаце секретара, М. МАМУЛОВА — профсоюза местни комитета председателя, Н. ВРАДИЙ — ВЛКСМ комитета секретара, Д. ВЫПРЯЖКИНА — цистерний промывальщица, В. ДЖАМАЛДИНОВА — вагоний осмотрщица, В. ПАНИЧКИНА — слесара, Ю. ШВЕДОВА — токара, А. СААКЯНА — электросварщика.

Хьинаре къахьегаргда

Нохч-ГIалгIай мебельни-хьун хIинмаш еча «Терек» фирма болхлоша чIоагIа дег раьза хинна хьаллаьцай укх шера 15-ча апреле Ерригсоюзни коммунистически субботник дара москвичаша а, иштта Грозненски вагоннаькъахоша а дIайолаь инициатива. Цу дийнахь фирма беррига болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхера нах балха арабаргба. Царех цхьабараш фирма цехаш, филиалий ховнаш цIенъеш, гаьнаш, помещенеш кIир тохаш, хьакха дезача басар хьокхаш хургба. ХIаьта дукхагIбола балхлой цу дийнахь бухьбетте гIанташ, шкафаш, халкъа оаш хьалдола товараш арахецаш хургба. Цар 15-ча апреле арахецаргья 15—18 эзар сома мехаь тайп-тайпара продукци. Из ахча цу дийнахь оаха Даьхена хийцаргдаь къахьегама совгIат.

А. АРСЕНКОВ,
Нохч-ГIалгIай мебельни-хьун хIинмаш еча «Терек» фирма генеральни директор.

ДЕПО ХЬАЛЪЕЛГА СИХДАРА

15 апреле хургдача Ерригсоюзни субботника дакъа лоцара тIакхьеха вагонни депо коллектива кхайкарал хьал а лаьца шоай де доахар къестадаьа укх депошна трамвайни управлени коллективо.

Цу дийнахь Заводской района керда хьалъеш латтача № 2 йолча депо а, кхьачадьа а балхаш дергда аьнна чIоагIдаьд цар. Дааьча хьалъеча болх беш кургва 300 гартта сага. Цар нокъвостак дергда из лоархIаме объект 1 Май тIакхачалца хьаллаьна яхка.

ХIаьта воккха трамвайни депо кхо, гонахьара улицаш бешенашка цIенъеш хургба.

15 АПРЕЛЕ — КОММУНИСТИЧЕСКИ СУББОТНИК

Москвичаша дIадоладаь тIулаяя хьал а лаьца В. И. Ленин ваьча ден сийнен СССР хьаяь 50 шу дизара накъадолхаш 15 апреле коммунистически субботник де хоадамболлаш декхараш тIанийлу мехка предприятей коллективаша.

Тувински АССР Каа-Хемски кIор боаккхача разреза горнякаша лоаш декхар субботник долча дийнахь планал совгIа 25 эзар тонн кIор баккха. Цу хинна Саяншка гIолла биллача махкьа тIа гIолла Абакане гIоргьа мухь ийна йола автоколонна. Волгателаш кхоадьча доагорца из рейс ергаа.

Цу дезача дийнахь бIаь «Москвич» арахецаргья Ижевски автомобильни заводо. 130 кубометр вышкбетона изделеш хьоергья, цIенош деча комбината коллективо. Планал совгIа автомобилашта, тракторашта, мотоциклашта эша 40 эзар прибор хьергьа «Автомотоэлектрооборудование» калужски завода коллективо.

(ТАСС).

КХАШКАРА БАЛХАШ ДЕ КИЙЧЛУ

Укх шера дика хьукиль кхобара сарцехIаьльна Надтеречни района «Знамения» совхоза къахьегамхой. Шоа доа дечешь планал совгIа хьат доахаргIа шоашта оша керка хара тIашн ВЦСПС цIи байрах карара ца лайта.

Цунна тIаддарадаь да хIанз совхоза кхашка дош йола балхаш. Чуэвалийтан хий дийлад 271 гектаре, хий далла кийчдаь 1140 гектар лаьтта. Уж балхаш деш я хий делла бригада. Хий диила тракторна давьй харшаш цIендеш я хIана из бригада.

Гуранъ кийнача лаьта подкормка ьй. ХIара дийнахь 50 тонн йоккхаш минеральни органически удобренеш яхкай кхашка. Укх шера 1536 тонн органически удобрени йиллай бIаьсти дIаворгйолча культурашта лаьтта. Из планагIа лаьрхIачул дукхала дукхагIа да. Укх шера шолало доккьадаьд совхозе 152 гектара тIара алат. Из лаьтта юха а лаьа бIаьсти дув ялат ва дерхI совхоза специалисташна цу лаьтта. ХьалхагIа кхьйола балхаш ве хьокхаба хинна механизатораш хIанз из болх бе хьожабу. Бакъда цу дика Iалашдьад совхозе. Бондурета дIа а кхоачаь цхьоалагIча классагI йола «ВИР-42» яхача фух йола итт тонн хьакхIаш, цхьа тонни ах тонн гидуаргаш, 12 тонн судана за, тхьаьй итт тонн баьццара горошек. 8 центнер люцерна. Из дIаде лаьрхIачул дукхагIа да. Из тоьаргда шоалло доадаьча лаьта меттел дIаде а.

«СССР 50 шу дизара кийчо ярах» бола КПСС ЦК Соцамо чIоагIагIа дегаш уроттадаьд совхоза механизаторий, уж тоаль баьннаб дукхагIйола техника. Кийчдаьд тайп-тайпара доьа 10 нух, 19 трактор, 8 тракторни косилка, 5 хий дета машен, 10 сеялка, иштта кхыйола инвентарь. Доацца аьлча кийча ба хIанз «Знаменски» совхоза механизатораш бIаьсти балхаш дIадоладе.

С. ДОШХАНИЕВ.

СОВЕТСКИ ПРОФСОЮЗАША — СССР ХЬАЯЬ 50 ШУ ДИЗАРА

10 марта «Советски Социалистически Республикай Союз хьаяь 50 шу дизара хийчо ярах» лаьца КПСС ЦК баьча соцамца дувзадена профсоюзни организацешта хьалхашка эттача декхарий хьакъехьара доаш хийцар ВЦСПС Президиумо.

ВЦСПС Президиумо профсоюзий советашта комитеташ декхарийла яь профсоюзни организацешка, къахьегача коллективашка КПСС ЦК соцам, лоархIамегIара политически идейно-теоретически документ хилярах тарра, дIабовзийтара шерра болх дIаболабе. Предприятешка, красни уголокашка, клубашка, культура цIенашкен дворецашкаш, библиотекашка, къахьегамхой бахкача моттиге социализми коммунизми хьалъеча хьалхе лелаяра дакъа болхлой классага хилар хьехьаш йола лекцеш ешилга, беседаш докладаш елга, тематически сайренаш чакхйоахилга, багах дуэпа журналаш деппилга, юбилейни выставкаши экспозицеши уоттаелга вIаштIехьдаккха лаьрхIад.

Президиумо хьовбалъьй КПСС ЦК соцам кхоачашбара ВЦСПС чакхъяха оттаь мероприятеш.

(ТАСС).

Вай мехкарча къахьегамхой политически къахьегамен хьинар чIоагIагIа айдаьа «Советски Социалистически Республикай Союз хьаяь 50 шу дизара кийчо ярах» болча КПСС ЦК Соцамо. Цу доккхачу цIейна наха мах доаггIара накъадахара, из коммунизм хьалъеча доахача кердача тоаламашца лездара шерра социалистически ях йоаржаяьй.

Къахьегама цхьан мугIарагIа накъабоах советски нах сийлахьчу юбилейна. ДоттагIало, моашта тIаьатта бехкебоккхаш кхетабаро вIаштIехьдоаьйт цар КПСС XXIV съезда решенеш толаме кхоачашде. Цех дуьн тахан ТАСС корреспонденташа.

Вай мехка гIолла

АЗЕРБАЙДЖАН: ПЯТИЛЕТКА ТIЕХХЬАРЧА ШЕРА БОАРАМГА КХАЬЧАБ

Март бетта юкъера лаьрхIача дийрахьи байсанен Сумгаитски алюминиеви заводо арахийцай планагIа 1975 шера арахеца езаш хиннар массех цIагIа лелаеча холодильникашта эшаш йола испарителаш. Мехка тиъа городе дIаккхуьйиташ йола из продукци арахецнагIа ер шу доладелча шоза дегIадена.

Укх тIеххьарча хана предприяте реконструкци яь дукхача агрегаташта, боах бе йолаллийтай лакха овсарме йола алюминиеви дисташта прокат ю машен. Предприяте директора А. Мамедова ма аллара, сумгаитцашка шу гаргта яхь лелаеш болча Каменск-Уральски алюминиеви заводерча коллегаша даьча хьехарах кхьедоладаьа дукхагIа йола кердадараш. Цу шерашка уральски металлургаша кийчдаьча технически кердадарех пайда эцаро ах миллион сом кхоадаьд.

ХIанз Азербайджана бос болча металлурге эттара йоккхагIа йола предприяти а хинна дIаьтта Сумгаитски алюминиеви завод хьалъеча новкъостал дир республика промышленноста кердача дакъа эша оборудовани яйтача Российски Федераце 30 городерча машенашъераша.

ХIанз алюминиеви заводе холодильникашта эша мехка арахецача ерригача испарителий кхоачагIа дакъа арахец. ХIаьта пятилетка чакхйолалц цу тайпарча лаьш йолча агрегаташ тIа Сумгаитта чарка хургья.

А. КАПЛУН,
ТАСС корр.

Сумгаит.

ТУРКМЕНИ: ДОТТАГIИЙ НОВКЪОСТАЛЦА

Цхи бIоалагIа адрес дIаяздаьд «Карабогазсульфат» комбината продукци дIаккхуьйитача карта тIа. Март дIаболалуш дIадахар маьхера химически бедал — бишофит тIаетто дола «Нижнер Белов» яха кема. Из кхьийтар Ферганский азотнитуконн заводаш Чапаевски химически удобрени заводаш (Куйбышевски область).

Туркменски сульфатчикаша шоашта могар ду вежарашка йолча республикай деррига эздадаш ханал хьалха кхоачашдара, хIаьта доттагIий новкъосталца шоай производство шерьте а гIерт. Комбината продукци чIоагIа хоатташ я. Натре сульфат эш дукхагIча дакъа хилгаш хьадечи целлюлозно-кахатен промышленноста.

Хьалъеш латта завод болх бе йолаеча кертера продукци — натре сульфат хIалваэчуя шоаэа дукхагIа арахецаргья комбинато.

Завод хьалъеча хIанз вай мехка массе а мийнгера дукха керда техника ухийт Узбекски марка тIа йолаш я воздуходувашн выпарной аппаратами, Iанара лаьш кIир чуувзаргаши аьтай Российски Федераце. Армене кийчьнай электротехнически изделеш. Хий тездеча установкана лаьрхIа я украински машенашъераша айта цу сахьте кIеж йоахийта аппараташ.

Сульфатни завода хьалхара артIа укх шера продукци арахеца йолалургья.

Н. ЦУРА,
ТАСС корр.

УКРАИНСКИ ССР. Графикал дикка хьалха а бувлаш болх бу «Запорожсталь» яхача запорожски металлургически завода доменщикаша. Ихзе реконструкци яь лынначул тIехьагIа производственни низ лакхбеш я кхоалагIа доменни пийци.

Сурта тIа: бIаргагу кхоалагIа доменни пийци.

А. Красовски сурт.
ТАСС фотохроника.

СССР хьаяь 50 шу дизарга

КОММУНИСТИЧЕСКИ ИДЕАЛАШ БАХЬАН ДОЛАШ

НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕ—СОВЕТСКИ ХАЛКЪИЙ БАРТТАЙНАЧА ДЕЗАЛЕ

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ литература истори дIадоладелла вай кхае Советски Iедал этта дийнначул тIехьагIа, вай халкъана шен йоазув школаш хьахьачна дена. Цу тайппара, хьахулаш долча литература дакъа эггара хьалхара гIанаш халкъе просвещене декхаршцен (топемашцен), эггара хьалхара учебникаш, эггара хьалхара республикански газеташ хьадарца дуьззадеина да. Цхьа бакъда, багахбуьцама творчестве традицеш чIоагIа хинна вай халкъа, цудухьа тамаш а яц, газетий оагIош тIера эггара хьалха дийкар поэтически дош, Т. Бекова, С. Бадуева, Ш. Айсханова, А. Дудаева, А. Нажаева, кхычар дош хилар.

Цу хана дене дIадахад 50 советски шу!

Тахан цу шерий литературни ертатаге лаьрхIа хьежачул тIехьагIа, йиззача боккъонагIа але йиш йолаш да, Нохч-ГIалгIай советски литература бернатеча оагIорахье дегIанхад: из хьадена парте белгалбаьча накъагIа, дуккхача къамий советски литература сийлакх-йоккхий традицеш кхаьча йоагIача тайпара дIенахаьа гIийртаб из коммунистически идеалаш бахьан долаш лоаттабеча къовсаме.

Белгалъьнначе хана дах, вай. Вай республика къахьегамхоше дIадахача шера итогаш хьа, долче уж а Нохч-ГIалгIайчен халкъе боахам чIоагIа дегIабар къовсамаш йола итогаш. Укх 1972 шера, СССР хьаяь 50 шу дизар вай беррига мехко белгалдоккхача хана, тешаш юкъерчал доахцеш дола доахьошвоиж кургаш вай кхы а деккарIон тамашийнеш хIамаш кергIадувлара.

Историах ала йиш яц — из художественни литература да хьаьгча, цхьабаьгьаж литературех тетташ дика але магаргдац художественни истори, образашца хьегойташ доле истори да хьйна. Цудухьа цул керттера дикаж — кхетара тешаме хилар, боккъонца а ма дарра а из хьегойтар. Халкъо къадена чоалхенен доккхаш вахар, нотаонаш ке ца хлара, дикаш хетарен, дикахетар гIайгIаш, бохам а гоамал а, дагардераш лерIарен, юкъеоахалургдоацаш ирзагна кхача гIертар — из долла хIама тамашийне шуьрен IалаьмагIа чIоагIа дег чу дужаш хьегу художественни литература волшебни книга чура.

БIаш шераш хьалхарIа дениз нохч-гIалгIай халкъа вахара ноттонехь йолаш хьаьний вай художественни доша творчество. Эггара дезагIа доле къаман рузкъе санна ноаклло ноктлга телаш хьакъад иллеш, дуцараш, кицаш. Нохч-ГIалгIай халкъе деррига вахар, цун уйлаш, идеалаш хьахьекхий цун поэтически творчестве...

Цхьабаьгьда, цхьанна а кипта, цхьанна а литература цхьанна а замалах бахбац IалаьмагIа лакха аIдонне вай дуккхане къамет летта советски литература бер миссел болх.

Советски Iедал деттача шерашна нохчийн гIалгIайн къавинний наьха кхелий уйлаш яйташ, дог тохадонийташ йоле произведенаш. Партийни страстность, халкъа партии дукхедезаро, наьха ламаш бакъ хиларо общество чIоагIа гIоралхай вай литература произведенеш.

Нохч - ГIалгIай литература произведенешка хьаьнекхай тайп-тайпара канаши тайп-тайпара произведенеш, цхьабаьгьда, цар керттера чулоацам — керда вахар бахьан долаш нохч-гIалгIай халкъо лоаттабаь къовсам цул хьалхара истори. Нохч-ГIалгIайчу Советски Iедал оттадаьча хьена хетаьй С. Арсанова «Маца доаз деттагIа», М. Мамакаева «Революце мурд», И. Базоркина «БIаьшерений боадонера», А. Бокова «Бека къонгаш», С. Чахкиева «Бертий бийсаш», А. Айдамирова «ПаргIатон дукъа» яха романеш, Зязикова «Революце цIерагIа» яха повесть, А. Г. Гойгова произведенеш. Уж да бIарчача халкъа вахарах, цун халача кхелах, дикагIдола ираза даьха бахьан долаш лоаттабеча къовсамах доле книжкаш. БIаьшерений боадонера арадоела цхьанихъ мара бац — социалистически революци. Цудухьа авторашa боккъонца тема нортмукъален къовсамга революцеонни самратаиген деналген бода халкъе чиркъ.

Сийлаха боккхача Дай-мехка тIема тема, турпалаш тема дIахо хьолга, кердача социалистически Дай-мехка сар, тIема гIулакх тIа а цул тIехьагIа машарча къахьегама гIулакхашка а советски нехь хьахье: патриотически денел чIоагIдела а хинне дIаэттай литература тIа. Цунна хетаж а И. Базоркина «Гоамал хьалларе», А. Хамидова «Лергбоацараш», М. Мусаева «Тийрна талгIеш», С. Чахкиева Г. Рушкоевен «Къонгаш неган хана» [illegible], З. Мутаибова [illegible] яха повесть.

Кердача вахаро, Нохч-ГIалгIайчен промышленности керта [illegible] сихе дегIахаро хиннадд вай халкъа экономически вахар метте, духоени вахар а. Шийн деначув гIулакхашцен уйлаш [illegible] хиннаж керда тайпа са. Цудухьа цу кердача сага уйлаш гIулакхаш хьахьекхар — советски Нохч - ГIалгIайчен литературий декхар. Вай хенарча наьха [illegible] къахьегама гIулакхаш хьахьекхай М. Исаевой «Ираза сопа», «Кхелаш дераш», М. Сулаева «Лоамашкара дIавода Товсалтой», М. Мусаева «Гора дехнначул тIехьагIа», С. Чахкиева «ШоллагIча [illegible]» яхача романашна, Н. Музаева «Сегаз [illegible]», «Меххдаьттахой» яхача повесташа. Къахьегама тема [illegible] А. Ведзижева «Кхуврча [illegible]», «Хержараш» яха книжкаш. Из тема къахьта хьахьекхай бераша гIурагIа яздаьча У. Гайсултанова иллийцIалл а.

Шийн хана багах йийца поэзи нохчийн гIалгIайн йоазон литературе эггара хьалхарча поэтешта [illegible] хинна дIаэттача тайпара, поэтеш прозана тIаберзара новкъостал дахь нохч-гIалгIай роман дегIаяра, [illegible] тоамра. Поэтаже проза [illegible] шера [illegible] ирхам а, метафоричность а вай прозанций юкъехьенцар произведенешта чIоагIа [illegible] дуна [illegible] бIаргагор а.

Вай общественность моцагIа а [illegible] М. Мугаиева, М. Мамакаева, С. Ошаева, М. Яндиева, Хь. Осмиева поэзе гражданственность а, [illegible] пафос йоле йолча З. Мутаибова, Б. Сакова, А. Хамидова, Х. [illegible], М-С. Плиева стихаш, [illegible] М. Сулаева, Ш. Арсанукаева сийрдача лирика. Нохч - ГIалгIайчен поэзи [illegible] дола керда дош къонача литераторашка А. Саракаева, А. Сулейманова, А. Берсанова, А. [illegible], Ш. Рашидова, Ш. Окуева, М. Дикаева а А. Кусаев а, Х. Сатуева, А. Даелиаа, А. Шистоева а, Г. Гешева а, А. Шайхиева, Э. Мамакаева, А. Плиев а А.-Г. Угурчиев а, [illegible] сенна баршахара вайна хозаргхилараш. ХIама [illegible] мотадар, керд[illegible] тIера хилар, художественни гоазал [illegible] гIертар — уж а бозам тIаоза[illegible] йола хьонечар творчестве дика оагIош.

Вай республика болх беш я писателий эрсий литература еккалий йоккха отряд. Царех ва А. Пфрадров — СССР писателий Союза член, Н. Шипулин, Е. Полонская, И. Трунов, Ю. Поволяев. Укх тIаьххьарча шерашка дика ей а еннай, тоа а еннай В. Богданови И. Минтяки творчество.

Керда тайпа сае бахьан долаш советски искусства лоаттабеча къовсама доккха дакъа кхоа критикега. Цхьан [illegible], цо хьекъал шийн маз бе хоаше лоаш литература хилар, хоах оагIорахьаре — эггара лоархIамегIча тайпара воздействено шелъа эстетически [illegible]. «Литературно - художественни критика хьакъехьарча» КПСС ЦК соцамо дIахо а хьу, дагIа а йоелаю искусства болхлоша шоаш шоашкара а профессера гIоллерча шоай новкъосташкара а доагIар дизза хьадехаргa хьожаш я парти аьнна КПСС XXIV съезде хьанхаийнаь положенеш.

Нохч - ГIалгIай литература дегIадаре хIанзарча этапе критика кхевчеда дезача литература керттерча декхарех цаI да писательшийгаре а ше хьаназоллача произведенешкара а доагIар дизза хьадекаргделеш, моллагIча пордоне юкъе хьоарчена яь а санхетаме воздействи а гIертача буржуазни идеологеца машар кургбовцеш хьалкхевелга. Талем нохч-гIалгIай литература кхачча сом санна тоалуш доагIача хана хьадехгараш чIоагIа долаш йолча позицешкаре леладе доагIа цунцара гIулакхаш.

Вахара тешаме оа хиларах дешхоа ду нохч - гIалгIай литература. Из гIерт дIадахар тIаханарчуница художественни образашка гIолле дIахьагIдуга, кердачунга, хьалха митточунга кхоачаре, действительность ендековлаш дегIаувцеш хьегойта, [illegible] дешаш вар шийна гебаьккха доаллачунга, уйлашта тIеродавеш долчунга дикагIа [illegible]. Советски писатель, [illegible] а сепа, керда тайпе [illegible] дошник а яь А. М. Горька а яьад: «Вай советски писатель аьзга профессиональни литератор хинна Iе йиш яц, из дийна саг ва, мехка хьадеш мел долча хIаман дийне, хьинаро доекъошхо ва. Цо боккъонца массе митта къахьег, дерригача ахаш тIера хий хьа а Iувдаш, моза [illegible] хьадеш болча нохкара моза морг ва из. Из массанахьа а хила веза. Массанехьа кхоачаш, массадоле хIама бIаргагуш, хIаьта иштта долле хIама кергIдоалеш, долле хIама кхетадаш хила веза из». ДIагIа фу тоалургда Советски писатела дакъа боккъонца ше ма дарра хьахьекхача цу дешашта! ХIара литература, да дезар вай да—вайн декхараш тер ма дар дикагIа хьехьокха гIертар.

Вай вахар художественни келерга [illegible] йоаттадар, мукх кхераш кIоаргга йоввар, коммунистически общество сага коммунистически кхетам луча хьинаре дакъа лацар — из да нохч-гIалгIай литература а вайх хIаране, цун викале а лоархIамегIера декхар. Образно оалача деша низаца чистни келерий юкъара моIан кIоаргга хьадела, кердача пятилетка турпалаш хестабе, массаэрча, мугIарерча гIулакхашта тIехьашкахьара сийлахь - боккха исторически лоархIам бIаргаго беза цунна. Боккъонца йолча искусстваца хьахиначa произведенешта мара могаргдац вай хана доле сийлен патилиаш а хинна дIаотта. Сийлахьча 50 шера дукха бIаьш шерашта нийсса бола ниъ бах нохч-гIалгIай литература кхы а ленинагIа айдала а ленински замач гIулакхашнем идеяшкен хьехоне хила а деза.

АХМАТОВА РАИСА,
Нохч - ГIалгIай АССР писателий союзе правлени председатель.

ЭРРИГСОЮЗНИ СУББОТНИКА НАКЪАДОЛХАШ

СИЙЛЕН ТРАДИЦЕШ ДIАХО А ДЕГIАКХУВЛ

ДУККХА ХА йоалаш хиннача республика партийно - боахама актива собране тIаьйнар 1972 шера лела Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхой социалистически декхараш. Парте XXIV съезда задаеш тIехкхоачашъергхилараш хуап цер тIа. Къаьстта теркам тIабоххийт социалистически ях хинагIа вIаштIехьъяккхарах дIахо дегIайоалаяран, хIана аьлча Советски Iаьдал эттача хьалхарча шерашка дена коммунизм къалъяра керттера метод а хинна хьайоагIа из.

Грозный белогвардейцех мукъа ма яьккхинге а дIайолаелар вай республике социалистически ях коммунистически субботникий формагIа. Дукхкхача наьха къахьегама хьинар лаккхеш дола гIулакх а хинна дIаьржар из. Эггара хьалхара субботник хилар 1920 шера 1 мае. Цу субботнике болхлоша, нагирхоша, бIухоша мукхех цIенйир машинанькъа узел, депо, мехкдаьтта чаккхоахача завода территори, Старпромыслашка водопровод йиллар, 12 паровози 63 цистерней тоайир.

Коммунистически субботникашца цхьана дахьжар къахьегама кIираш а. Иштта цхьа кIира чаккхьаккхар Грозне машинанькъа станце 1920 шера 9 мае дено 15 мае кхаччалца. Цунна юкъе дакъалоацаш 4107 саг вар. Цар тоабир 49 паровоз, 513 цистерна, 71 вагон, 21 платформа.

Болхлоша шоаш юкъекхулар балха эффективность лакхъяра тIеравалъ предложенеш, 2 сахьат дIаьхлора балха ди. Мехкдаьтта промыслашка хьувзадеш бурув детта, насосашца мехкдаьтта даккха, из дикагIа чаккдаккха долалир.

Субботникаш де долалир станцешкаш юрташкаш. Общественни здаенешка порядок оттайора, общественни лаьтташ оахар, цирга хьожар.

Болхлошцен ахархоштен юкъе бувзам дегIабоалабара кхы цхьаькха форма яр «Шеча лоамарчун беттаж». 1920 шера сентябрь бетта Грозне вIашагIехар доалашка бахача къахьегамхошта мах боацаш балхана тоа къостал дец йола болхлой, цIеча ескархой, гIулакхерча наьха отрядаш.

Хьалхарча пятилетке «Грознефть» болхлой производственни, политически, общественни хьахар чIоагIа айлуш йолаш социалистически ях.

1929 шера 20 январе «Правда» тIа аралаьккхача «Иштта вIаштIехьйоаккхаргья яхь» яхача В. И. Ленина статьяй цIахе чIоагIа хьаллаьцар Грозне къахьегамхоша. Феврале промыслашкен заводашкен хьахиха йоаллар комсомольске - кагирхой ударни бригадаш. Цар дIадолаяь гIулакх сиха хьаллаьцар кадрови болхлоша. Ударничество дегIайоалаяра мел эша хьалаш хьахулийтар партийни организаце ях делаераш юкъе коммунисташ хьалхарча мугIарашка хила лехкарийла беш, яхьага хьовлаш йола хоанеск вIашагIтехар хIара цеке.

Мехка городаши промышленни районаши вIашн яхье хьеха йолалар.

Март бетта Баку мехкдаьттахоша Грозне мехкдаьттахой яхье бийхар. 1929 шера «Правда» арадаьккхар Балаханов-Сабучински районе (Баку «Азнефть») 17-ча промыслий мехкдаьттахоша Старопромысловски районе 1-ча промысла мехкдаьттахошца ях доацаш договор деш хиннача митинга сурт. Договора тIа хиннар дукхагIа бурув тохарен мехкдаьтта совгIа даккхарен къахьегама дисциплина лакхъяра, механизаци юкъейоалаяра, балхашка дIалодар лохдара, материалаш кIезигагIа дIаяхийтара, кхыдолаш дешеш. Иштта дола договораш оттадир «Азнефть» СурIхански районе Грозне кердача промыслайи болхлоша, кхычар.

Ях лаьцараша массехказа тIехкхоачашйора производственни нормаш. Бурув тоха инструмент IочуххIйтарен хьалтIаккхарен нормаш шозза, шоззен ахаззен кхоачашйора. ХIаьта вышкаш еча плотникаша къьнавышкаш тоалрен кердаираш хьаьъярен нормаш диэзза-пхезза кхоачашйора. Иштта дола масалаш дуккха дIаалале йиш я.

1929 шера апрель бетта хиннача XVI Эрригсоюзни партийни конференце мехка къахьегамхошка кхайкарьа дир пхе шера план кхоачашъяра социалистически ях йоржаяра тIахьехаш.

Из керда патриотически почин хьаллаьцар Грозне къахьегамхоша. Ударни бригадаш болх бувцаш, «Грозненский рабочий» къахьегамхой тIахьехар ях керда формаш дегIайоалаяра. «Ударни бригадаш хила оаз хIара заводен промыслаш эррига цехашка», йоаххар цу тIа.

Цу шера августен октябрен беттанашка Грозне къахьегамхошта чIоагIа дегIайоалаяра социалистически ях, къаьстта толамагIа йола форма — ударничество. ХIаьта ноябрь бетта «Грознефть» предприятешка болх беш 2007 саг [illegible] 312 ударни бригада яр.

Эррига мехка а санна, цу шера Грозне предприятешка социалистически яхьаса хьаьвар хиха, ударнийий конференцеш, совещанеш йора, Цига опыт дIаш йоахийтар, дикадар дIа-пха [illegible] кхоачамбоацараш гучадоахар, производства резерваш лехар. Хьагучаьхьар сийца мехкдаьтта фонтанаш. Уж баьх бе йоаллийтарах мехка халкъа баханта мехкдаьтта бIаьш тоннаш кхаьчар.

Пятилетка хьалхарча шера яьржача социалистически ятьех доккха бердат дальлар. Грозне болхлой творчески - инициатива дегIайоалайир, технически прогресс дегIайоалаеш 3000 предложени елар Грозне рационализатораша.

В. И. Ленин кхелха яхх шу дуьнча дийнахь 1930 шера 21 январе ВЦСПС-ен ВЛКСМ ПК-ен арадаьккхар ударниний ленински тIахьехам тIабола кхайкарал. «500 эзарнел кIезигагIа воацаш кхы а ленински ударник хилийтар Ленин веггара дикагIа дагалецар да», йоахар цу тIа. Иу чIоагIа хьаллаьцар Грозне къахьегамхоша.

1930 шера 1 март тIаккхоачаш 10189 саг юкъе вола 1240 бригада яр Грозне предприятешка.

Парте XVI съезд хилалехьа хьалхха хьахилар ях керда форма — встречни промфинплан. Цо доазув доацаш шерборa ударникий болам. хIара болхлочунга дIакъовхар цун балха общественни, пачхальален боккха лоархIам.

Пятилетка шерашка «Грознефть» предприятешка хьахилар ях цхьаькха а яхьа форма: рационализаторски бригадаш. Иштта эггара хьалхара бригада гучаьлар Грозне парафинови заводе ударникаш Мельников, Дмитриева, Петрунин, аппаратчик Петров, инженер Жерков, лабораторе заведующи Медведева, кхыбараш юкъе а болаш. Цар рационализаторски предложенеш бахьан долаш предприяте шера 5600 тонн дукхагIа даьккхар парафин.

Иштта дог гIоздальна къахьегар бахьан долаш «Грознефть» болхлоша 1931 шера 1 апрель тIаккхоачаш, вешта аьлча 2,5 шера кхоачашйир пхе шера план. Из бахьан долаш 31 сага Ленина орден елар. Анисимовна, Савельева, Чарнокозолина, кхычарна.

Цу хана доккхий толамаш доах бурув деттача мастераша А. М. Рябова, Батакова, Субботина, кхыбараша.

ШоллагIча пятилетке чIоагIа баьржар кадраш кийчъяра болам. Цу хана Грозне предприятеша дагайоххийтар шоай тайпара йола дешара комбинаташ. Дукха кадраш кийчйир.

Цу деррига а хьахилийтар 30-ча шерашка хинна боккхача лоархIамера явлени — стахановски болам. Грозне эггара хьалха из болам хьал а лаьца, дIаболабир № 2 йолча мехкдаьтта чаккхдоахача установка, егонщика Мурдаев Мохьмада. Цунна тIехьа рекордни толамаш дахьар трубчатка оператора Артамоновас, крекинг-установка начальника Зубкос.

1935—1936 шерашка эррига Советски Союзе цIи хезар стахановций мехкдаьтта чаккхдоахача заводий егонщикий стахановций А. Волобуева, И. Автуркаева, Октябрьски района 2-ча кагирхой бригада бригадира Губенкой, «Малгобекнефть» бурильщика Д. Тулаша, «Красный молот» завода токарий И. Медипцевой, В. Ткаченкой.

Из болам чIоагIа баьржар юрта боахаме а.

Эррига Советски Союзе цIи хезар Д. Сулейманови А. Гучигови керте латтача комсомольско-кагирхой бригадаш Сулейманова повна Ленинан Гучигевна «Знак Почета» яхан орденаш елар.

Фашистски Германе тоалабалхахь тIом бохабича кхы а чIоагIагIа яьржаш социалистически ях. «Красный молот» заводе хьахилар двухсотниккий болам. Шоашта боттIен тIам тIа цIаьх воаьха шийн новкъосте беш хиннен болх бора цар. ХIаьта дукхачар норма 300—350 процент кхоачашйора, масала, Вережкоса, Вертилова, Рудикова, Линаева. Иштта баьржар из болам Грозне кхыча предприятешка а.

ТIом чаккхбаьнначул тIехьагIа а йиьлагIчен пхелагIчен пятилеткашка кхы а чIоагIагIа дегIайоагIар социалистически ях. ПхелагIча пятилетке Грозне мехкдаьтта чаккхдоахараша дIаболабаь средствай коммунистически хьцаш кхоабар болам баьржар Грозне, Баку, Красноводске, мехка кхыча городий предприятешка. ХIаьта Грозненски комсомольцаша 1956 шера дIайолаяь мехкдаьттен цун продукташ кIезигагIа йоаийтара йа хьера ях берригача мехкa яьржар.

Парте XXI съезд хилалехьа хьахул социалистически яхьа цкхьа тIехйола форма: коммунистически къахьегама тIехьарa болам. Из сиха баьржар Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхошта юкъе, цо хьахилийтар Социалистически Къахьегама Турпалаш. Эзараш бола коммунистически къахьегама ударникаш. БIарчча коммунистически къахьегама коллективаш.

1971 шера 1 июль тIаккхоачаш республике цу болама юкъе дакъа лоацаш 134724 саг вар, царех 65842 саг коммунистически къахьегама ударник а волаш. Коммунистически къахьегама сийлен цIи лехаеш 20 предприяти, 645 цех, 2982 бригада яр. Республике болх беш 35 Социалистически Къахьегама Турпал вар.

Керда къахьегама толамаш дахарца белгалъьяьккхар Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша парте XXIV съезд. Шера [illegible] йисслагIча пятилетка хьалхарча шера план хаал хьалха кхоачашъяра тIехьара социалистически ях. 1971 шера республика халкъа боахама план хаал хьалха, 25 декабре кхоачашйир, промышленносто планах совгIа 17,8 миллион сома мах бола продукци дIаяхьийтар. КIезига толамаш дахантар юрта боахама къахьегамхоша а.

Шерра яьржай хIара республика промышленносте, транспорте, гIишлошъеча, юрта боахаме 1972 шера а эррига пятилетка а планаш хаал хьалха кхоачашъяра тIехьара социалистически ях, тIайийцад доккхий социалистически декхараш. Уж толамца кхоачашдар СССР хьаяь 50 шу дизара ваха маьоагIара халкъавахарах республика хIара коллектива, хIара къахьегамхочун сийлен декхар да.

В. САЙКО,
доцент.

«Нефтегазпромавтоматика» (СПИВ) опытни завода болхлоша чIоагIа лоархIаш я радиомонтажница Аныдрова Тамара. ХIара сменагIа нормаш 120—130 процент кхоачаш а ен хьинаре къахьегарца [illegible] дахьаккха цо шийн [illegible]. Дешар цIенен, кхоачаших цо групкомсорга декхараш а. Болх беш шехьа а Грозненски мехкдаьтта институте дешаш я Тамара.

Сурта тIа: радиомонтажница Т. Аныдрова.

И. ПЛИЕВА сурт.

МалгIабикерча «Алханчуртский» совхоза скотника Цикиев Iаьлийна дика хов мел низ болаш хIама да къамий доттагIал, барт-кхоаIо. Из низ бе цунна шийна, цул дезала вахаре ириз, нарсIато [illegible]. Цудухьа из а вайнах Советски республикий къамий доттагIал 50 шу дуза цIей лехке кийчо еча яхь. ХIаро [illegible] бача бешана (ух 220) яа дийнахьа буса [illegible] совгIа 40 грамм дулх тIаккхетаргдолаш болх вIаштIехь а баьккха [illegible] лерхI [illegible] кхетIаккхачалца болча [illegible]. ХIаьта а Iаьлас [illegible] тайпара [illegible] нормаш. Кест-кеста 50—80 граммагa дIаккхоч цо. Вешта аьлча массехIа дийнахьа буса 650 грамм дезача 700—800 грамм дулх тIаккхетийт цо хIара хьайбана.

М. КАРАЕВ.

Сурта тIа: Цикиев Iаьла.

Автора сурт.

ИШТТА БОЛХ БУ ПРОПАГАНДИСТО

Сайре. «Знаменский» совхоза парткома секретара кабинет. Укхаза гулбеннаб марксизма - ленинизма лардий школе багIараш. АргIанара занятеш я. Гулбеннараша лерг дилла ладувгIа яхача, хорта кIайбеннача сагага. Укх дешара шера школе Iомаду марксистско - ленински философе хьалхара дакъа — диалектически материализм.

Деша багIараша кердача темах дувцаш ва пропагандист Знаменски юкъерча школа директор Сакалов Махьмада Башир — районе опыт дукхагIа болаш къахьегаш болча пропагандистех цаI.

1967 — 1968 шера Башира тIаьдолайдар «Знаменский» совхоза Центральни усадьбе марксизма - ленинизма лардий школе КПСС историех хьаьца занятеш елга. Цу предметах йола дешара программа пропагандиста кулгал ца толаме чакхъьяккхар школе деша багIараша. ХIаьта хIанз цу школе марксистско - ленински философе хьех Сакалова.

Шийна тIаддилла из бешкгахаме гIулакх цIенаьнтра деладу коммуниста Сакалова. Цу балхах дика кхеташ (историк ва из) пропагандистски балха йоккха опыт йолаши цо волланехьа а, из массаза а боккъонца кийчлу деша багIарашта шийн хьеха дезар дувца.

Цо Iомаш цу темах йола дешара материал, первоисточникаш, деша арадувлача непайновзон тIара статьяш. Кест-кеста методически литература тIа а хьеж. Шийн дувца дезачун план уттаю, хьайIаьшхьо пайдана йола материал, сакъердаме масалаш кхувл.

Цудухьа хул пропагандисто деша багIарашта дувцар тема кIоаргга йовзаш, вахарца, тахьарча денца, коммунизм хьалъяра практикаца айха дувзаш. Цудухьа чоалхане дешаш положенеш деша багIараша къовсташ кхеташ хул. Масала, КПСС историй Iомалеча хана Нохч-ГIалгIай партийни организацешта вахарера гIулакхашкарен дуккха масалаш ахийлар Махьмада Башира.

Деша багIарашта хала предмет да, бакъдар аьлча, марксистско - ленински философи. Цар из кхетаделга дукхача хьале пропагандистах. Iомаеш йола темаш цунна йовзарах, моллагIа положенеш, теоретически выводаш кхетаергIйолаш хьеллеш дIахьахашка яхьем харах тийша да.

Из кхета а деш, философе положенеш, выводаш, категореш моIан доаргдоацача, деша багIараша кхетаергIйолча тайпара хьеха гIерт Башир. ХIаьта из вIаштIехьдаккхара а иштта дешар хоатта дувцарцар чIоагIа ягъа а хьийта кийчде деза.

Занятешта кийчлуча хана цо пайда эц марксистско - ленински философе учебниках, хрестоматех, Ф. Энгельса «Людвиг Фейербах», В. И. Ленина «Материализм эмпириокритицизм» санна йолча произведенеех, хIаьта иштта «Философе дешаш», «Iилмаи вахари» яхача журналех а.

МоллагIча темах лаьца лекци ешаш цо волча хана кест-кеста хаттараш ду цо деша багIарашка: цо хьийхача положенеех моллагIа хьийцача цар миштта кхетай. Тема цо мIайовзийтача хана цо критика а хIанзарча буржуазни философий положенешта. Лекци чакхйоалаш, долла хIама чулоацаш цIаьхха а юха кердайоах цо лоархIамегIеи чоалханегIеи йола положенеш, деша багIараша дIахойт тема шоаш цхьаь Iомаеча хана уйла къаьстта сепна тIа хийта еза. Цу долаача хIамашка кхаьхачаш сакъердамегIа хулийт, ладувгIараша дешара материал кIоаргагIа Iомаера новкъостал ду.

Собеседованеш дика вIаштIехьйоах пропагандиста Сакалов Махьмада Башира. Хаттараш тееза уттадарца цо дешаш къестадеча чIоагIагIа юкъеоз деша багIараш. Собеседованеш дуккагIйолча хана боккъонца дискусси а хиле дIаотт. Собеседованеш йолча хана чIоагIагIа дакъа лоац тракториста Бестоев Махьмада, кадрай отдела инспектора Албогачиева Райхьанта, бухгалтера Фказиев Шарпуддина, кхычар.

И. СМИРНОВ.

КАГИРХОШТА — КОММУНИСТИЧЕСКИ КХЕТАМ

Кагирхой — вай кхоане, вай мехкан хьоттта безараш. Цу дукхха парте XXIV съезда КПСС ЦК-а йича Отчетни доклада тӀа белгалдаьккхад, кагирхой йоккхо ара, цар хьашташта парте чӀоагӀа уйла тӀехьйиттан дӀахо а тӀаухийтаргӀоьдаш хилар.

1970 шера хиннача комсомола XVI съезда резолюце тӀа белгалдаьккхар, юкъерча школе комсомоло дакъа лаца деза дешарен кхетамен болх тоабеча, хӀанзара знанеш дешархоша кӀоаргга Ӏомаяра йоакхо е еза, халкъа дукъа беркате къахьега, Даьхенна хьалхашкара шоай граждански декхар кхоачашдара кийчбе беза кагий нахи мехкарий, аьнна.

1971 шера 19 октябре хиннача студентий Ерригсоюзни слете ше хьамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева цӀаькха а белгалдаькхар, «вайга йиш яц, вай бокъо яц цхьаькха ленински тӀахьехам а бицбе: дешара процесс коммунистически кхетам балара процессаца айкха буьзам болаш хилийтара бакь тӀахьехан», аьнна.

Дуккхача тайпара я кагирхой Коммунистически Союза балха формаш. Дуккхача дакъе уж хул комсомоло болх беча кагирхой группагга хьежже. Эггара йоккхагӀйолча группаех лархӀа еза школьникий яр.

Цу балха толам баьга дукхачех хьале партийни организацешта школьни комсомольски пионерски организацешта деча кулгалах, кхетам балара декхараш кхоачашдеча комсомольцашта цар деча новкъостилах, хӀаьта цар шоаш комсомольски организацешка шоашта деча новкъостилах ког гӀортолга ярах тайпна да. Из юкъара идейни кулгалдар хиний из Ӏеш, хьалда новкъостал дар а да: диспута е собрание сакъердаме тема хьалхааниккхар а из кийчъяра новкъостал дар а, пионерски комсомольскии организацешка керда членаш дӀечуоцилта дикатӀа а сакъердамегӀа а вӀаштӀехьо мишта доаккхарг да хьехар; хӀара класса комсомольски бюрошта балха план оттаяра, белгалъь мероприятеш чакхъяхара новкъостал дара коммунисташ хьожабар, цу цхьан хана уж шоай инициативах, шоай мукъагӀа хиларах ца а йоалаш; комсомольска пионерски вахара дешаш партийни собранешка каст-каста дуццар.

Комсомола лоархӀаме декхар — школа йистейоккхаш болча кагийча наьхен мехкарийн терко яр, шоай денагӀа дӀаьлоча вахарера шоай моттиг хьалхара, къахьегама гӀулакхаш бӀубенна дӀадоладара царна новкъостал дар.

Комсомола лоархӀам къаьстта боккха ба кагирхошта идейно-политически кхетам балара дакъе. Укх тӀехьарча пхе шера школай комсомольски организацей гӀулакхий идейни боврам лакхбениаб, цар балха формаш методаш дӀаьхий хиний.

Вай комсомола вахаре къаьстта лоархӀам болаш дар комсомольски организацей хьинар айдаь. Ӏилман лардаш чӀоагӀен кӀоаргӀен Ӏомаяра школьникаш тӀаберзабаь, теннальни ленински балхаш Ӏомадара цар безам тӀабахийта, лакхерча классашкарча дешархой хӀаране декхараш хьаддагӀа хилийта, цаьна практически достам бенна Ленински зачет лакхерча классашка чакхъяккхар.

Кхетам балара гӀулакха, шко йоацаш, боккхача лоархӀаме хилар «Ленина васкеташта тешаме да» яха пионерийн школьникийн экспедици санна йола ерригсоюзни мероприятеш.

Коммунистически мировоззрени хьахьилийтара школа Ӏалашмате боккхача лоархӀаме хилар белгалдаьккхар ВЛКСМ XVI съездо. Цо тӀахьехам баьб школай комсомольскии пионерскии организацешта деш дола кулгал дӀахо эргадаьккха тоадара, коммунизм хьалъяра практикана буьзам чӀоагӀагӀа лоаттабара, кхуьш йоагӀача тӀехьенна идейно - политически кхетам балара чӀоагӀагӀа йола формаш лахара.

Цу пхе шера Нохч-ГӀалгӀай автономни республика партийни органий оагӀонгахьара комсомольски пионерскиа организацей гӀулакхашта кулгалдаьа КПСС ЦК-ан ВЛКСМ ЦК-ан решенешкон соцамашкен хьажжа. ХӀанз республика 74 эзар комсомолец ва. Царех бархӀ эзар совгӀа бераша хӀара шера школа йистейоаккх. Дикка дукхагӀа хиниаб комсомоле болх беш бола коммунисташ.

Беррига мехка а санна, республика къаьстта дегаш гӀоддехар Советски Ӏаьдала 50 шу дизар, В. И. Ленин ваь 100 шу дизар. Советски комсомола 50 шу дизар даздара, парте исторически XXIV съезд тулъяре, Кагий нах, мехкарий советски халкъа революционни къахьегамен традицешта, марксистско-ленински идеологе, шоай социалистически Даьхенна мутӀахьа хилара уйлаяца хьалкхебара дика школа а хиний дӀаэттар цу собранешта кийчо яр.

Масала, ераш я, КПСС XXIV съезда кийчо ярца дуъзаденна ВЛКСМ Нохч - ГӀалгӀай обкомо чакхъяьха дукхха мероприятеш. Республика школашка комсомольски организацей хьажар чакхдаьккхар «Хьона я, хьнсаре парти, тха уйлаш, знанеш, гӀулакхаш» яхаш девиз е йолаш. Юрташкарча школашта новкъостал дара коммунистически субботникаш даьд. Турпалча традицей моттигаш, Къилбаседа Кавказа историно - революционни памятникаш долча гӀолла кагирхошта походаш елга вӀаштӀехьдаькхад, кагирхой республикански фестивалаши съездаши яьй, партена, комсомола хетаяь дикагӀйола стихотворенеш хьан къовъ, илли дикагӀа хьан доакхх хьажа республикански фестивалаш яьй, «Ленински хьисапе даха, деша, болх бе» яхаш девиз а йолаш комсомольций - школьникий слеташ, дешархой производственни бригадашка, комсомольско - кагирхой лагерашка, школьни лесничествашка дакъа лоацарий слеташ яьй. Комсомольски организацей хьажар чакхдаьккхад школашка пионерски организацешта кулгалдара болх дикагӀа вӀаштӀехьа хьан баьккхаб хьажа. Комсомольски актива, школешкарча пионерски болхлой, классни кулгалхой методически конференци хиннай «коммунисташ - ленинцаш кхеба» яхаш тема а йолаш. «Дешархошта коммунистически кхетам балара гӀулакхэ кьонача хьехархочуна кхоача дакъа» яхаш тема а йолаш бераши кхуьш боагӀарашца уж базача моттигашка беш бола кхетама болх тоабара дешаш лаьца комсомольски профсоюзни актива, къонача хьехархой совещанеш яьй. 1970 шу чакхдолаш ВЛКСМ обкома пленум хилар школьникашта коммунистически кхетам балара комсомола комитеташа беча балха хьакъехьяра дош дуццаш. Хоза чакхъяьлар лакхерча классашкарча дешархой Ӏилма - творчески конференци — «Хьинар, къахьегам, талант».

Цу юкъа, шко йоацаш, лаккхенай республикарча школьни комсомольски организацей автоританет. Лакхерча классашкарча дешарлоше дакъа лаьцар школьни комсомольски организацей республикански хьажаре (эстафета — «ВЛКСМ 50 шу дизар»), 1968 шера октябре ВЛКСМ обкомо хьалайкадаьча «Ленински хьисапе даха, деша болх бе» яхача хьажаре. Школашкарча коммунисташ комсомольцашта новкъостал даьд дикагӀйола, дукхагӀа эзаргйола балха формаш кийчъяра, царна цхьана дийнад хьажар мишта лед а цуи итогаш а. Хьажаре дакъа лаьцар 318 школа. 1350 классни комсомольски организацешта хьажара баьхкача республикарча 19 эзар совгӀа комсомольцаша. Хьажар долча юкъагӀа дуккхача школашка вӀашагӀъехкар «Мала хургва?» яха тӀема - патриотически кхетам балара, комсомоле, отрядий вожатой клубашка дӀачуэца кийчбара лакхерча классашкарчар штабаш, сектораш.

Комсомола исторех лаьца боккъал дика материал гулъяьй №№ 1, 56, 21, 32 йолча грозненски школай, № 116 йолча г. Гудермесерча къерча школа. Сунженски районе дуккхача школай дешархоша. Цар кийчъяьча стендехи выставкехи урокаш тӀа пайда эц историе обществоведенеи хьехархоша.

Комсомольски организацие гӀулакхий моллагӀча формаех пайда эц г. Грозерча № 1 йолча юкъерча школа хьехархоша - коммунисташа кхуаш йоатӀача тӀехьенна коммунистически кхетам балара.

Цу школе хьаьй экспозицей оагӀош — «Октябра къонал», «Къахьегама республика хьалхеш да тхо», «Тхоай школерча комсомольцех доккхал ду оаха», «Маьарета къахьегама турпале гӀулакхаш», кхыраш. Комсомольцаша, ВЛКСМ членаш бӀаь процент дешарах кхетилга вӀаштӀехьа а даьккха, «ВЛКСМ — 50 шу» яхача республикански эстафета хьалхара моттиг яьккхай.

Наурски, Веданг, МалгӀабика районий, город Грозне школашка вӀашагӀъехкача ветеранашцарча доттагӀала советаша даим хьахатал кхуьлейт парте къьнача членашка, агтара хьалхарча комсомольцашка, цӀи хезача механика — уж школаш йистеяьхарашка. ХӀаьта цар советага юха а ухийт. «Калиновский» совхоза юкъерча школа, № 12 йолча грозненски школа комсомольцаш вай сийлахьча эскаро тӀом баьча моттигашка гӀолла чакхбийнаб, тӀем тӀа хинарашца буьзам лоаттабу цар.

Парте Наурски райкомо хьалхаьккхар районий комсомольски штабаца, пионерий Цӏенца, культура цӀенца цхьана «ДоттагӀий новкъостий, тӀемий - цӀерий» хьакъехьа сайреш елга, призывникха традиционни ди дездеlга, «Равнение на память» яха линейкаш елга, кхо ноахал вӀашагӀхетаргдола гӀулакх вӀаштӀехьдоаккхилга. Райрие каст-каста лекцеш яз тӀема-патриотически интернациональни темаех лаьца. Партийни, комсомольски, пионерски организацеша республикие миттта боккха болх бу общеобразовательни школай дешархошта КПСС XXVI съезда решенешка хьежжа кхетам балара.

Г. АЛМАЗОВ.

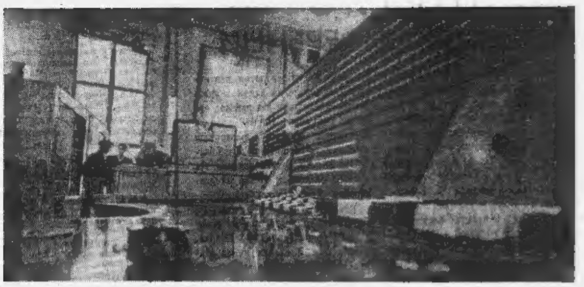

ТАШКЕНТ. Узбекски ССР Ӏилмай Академе кибернетика Институт.

СУРТА ТӀА: йоккхийча электронни вычислительни машиний зале.

С. МАЙСТЕРМАНА сурт. ТАСС фотохроника.

ДЕША ТӀЕХЬА— ГӀУЛАКХ

Яйгача, кхачан, дукха, шурий промышленноста предприятешка производственни мощносташ болх бе сихагӀа дӀайолахийтар дукъа лелаеча яхь юкъелхай области гӀишлошъеча организацей коллективаш. Социалистически декхарашка, белгтала аьлча, оттадаьд хапах цхьа бутти ах бутти хьалха мехка йоккхагӀйолча хоза хьаж йоагӀача синтетически вещества Калужски комбинате хаддаьза йолча процессий цех эксплуатаце дӀаяле. Ульяновскии Барятински районашка хьалъяха лаьрхӀад лыотрасташ пре мышленни хьисапе кийчъю пехаш, хӀаьта це йиш хулийтаргъя «къилбаседехьара даьри» чунца хапаш лоацъе а ца дойташ норме а. Кхачан продукташ хьаи керда мощносташ болх бе йолалийта лаьрхӀад Детчине, Сухиниче, Людиново, кхыча моттигашка.

Шийл социалистически декхараш практически гӀулакхашца чӀоагӀду № 3 йолча тӀишлой-монтажни управлени коллективо. Январе — февралн цхьайтта совгӀа процент тӀехьхоачашъяьй цо хоза хьаж йоагӀа синтетически веществаш еча комбинате объекташ хьалъяра шин бетта хьал.

ГӀишлошъерий инициатива къоабалъяьй КПСС областной комитета бюрос, 80 партийни организацена. тӀадожадаьд халкъе леладу товараш хьадеча индустре объекташ хьалъяра къаьстта тӀахьожам оттабелга.

(ТАСС корр.).

г. Калуга.

ТЕМПАШ ЛОХЙОЛИЙТАРГЬЯЦ

Грозненски ремонтно - механически заводе хьалха латташ хьайоагӀа мехкдьатта оборудованена ремонт еча участка коллектив.

— Миттта къахьегаргда оаха дӀахо а — йоах РНО участка начальника А. В. Мирчева.

Варт болча участка коллективо байнача бетта план 125,6 процент кхоачашъяьй. ПланагӀа йоагӀачул совгӀа эзараш соми мах йола тайптайпарча мехкдьатта оборудованена ремонт яьй. Соадх укх хинаца ийсдича дика, лакхъениай къахьегама оасарле. ХӀанан хьурмат де Ӏемача участка болхлоша балха хапахи оборудованехи боагӀача тайпара пайда ийбарах, кхоийбеш сатхалаш, кхийола материалаш дӀаахийтарах шина кийчъеш йолча продукцета боагӀачул кӀезигагӀа мах дӀабахийтаб. Из бахьан долаш масесик эзар сом кходаьд пачхаьалихена.

Заводе эггара лаккагӀа бола хьоккам ба из. Коммунистически къахьегама сийлен цӀи лелаеча коллектива хӀара болхлочо догцӀена болх бу, тӀаднилла гӀулакх хаппахьи тешшамен кхоачашду. Производствах ког лаьа, дукхагӀа дикагӀа хӀана хьалa гӀерт.

Производственни болх дикка вӀаштӀехьбаьккхаб мехкдьатта оборудованена ремонт еча участке. Эггара хьалха къахьега безам боагӀаргбола гӀулакхаш леладу. Хоаш ма дий, фу кароргӀдьнна, фу де деза хин-ханнахьа хойташ хилча йаьха уйла балха дикагӀа тӀаерзалга. ГӀулакхашка хьожжа хоаста а еш боагӀача бели бара, доагӀар хаьдда хьадехаро болхлой бехктокхам лакхбу, дисциплина чӀоагӀъю. Миттта лоархӀаме да баьча балха итогаш яр. ТӀешха уж итогаш массанне гургӀолча моттиге шенах уллача хьокхаме Доска тӀа дӀаяхьа. Миттта гуш хул хьан фу даьд.

РНО участка коллективана хьалхашка латтараш бехктохаме декхараш да. Мехкдьаттан газ доахерашта, - бурудеттарашта чоалхане оборудовани тоаво цига. Уж я буровой насосаш, роторaш, вертлюгаш, лебедкаш, кхыраш.

Алхха республика мехкдьаттахой хьашташ кхоачашдаь Ӏац РНО участка ремонтъераш. Мехка дуккхача районашкарча мехкдьаттахошкара заказаш ух царга. ХӀаьта цар уж ханнахьен дикеи кхоачаш а ду.

РНО участке хьаю керда продукци: буровой насосашта эша конденсатораш, обсадни колонна Ӏочу а ухийтам хьалйоаха стинуюци устройство, штангови переводникаш, кхыраш. Продукцега дӀебода мах лохбар, электроэнерги, аьшк, кхыйола материалаш кхоир, резервех пайда ийбелга тоадаб РНО участка ремонтъерий керттера декхар да. ХӀаьта пох уж сийленга лоархӀа а бу. Участкерча болхлоша чӀоагӀа вахьа хьийла тӀаийьар «СССР хьаь 50 шу дизара кийчо ярах» бола КПСС ЦК Соцам. Цу тӀа белгалъьь мероприятеш йиза кхоачашъяра шерра социалистически яхь а йоаржа. «СССР хьаь 50 шу дизара — ударни къахьегам» яхача девизагӀа болх беча ремонтникаш дика толамаш хоах.

ДикагӀа бола болхлой боазар дукха участке вахар ца. Балха чуйнна воалар слесарь Галустян Юрий. Дукха ца я хоа. Галустяна заводе болх бу. Цо тоаду турбобураш. Уж тӀаьхокаш боапаш чакхйоалийт. Миттта цӀена болх а беш сменни нормаш 170 процент, яхь совгӀа а кхоачашъю нов. Галустяна. Заводе Сийлен книжка тӀа дӀаяздаьй Галустян Юре цӀи.

Миттта дика болх бу токара Демешенко Аркадь. Цо шен мехкдьатта оборудованена ремонт яра эша тайп-тайпара сетхалаш. Сменни нормаш 150 процентал кӀезигагӀа кхоачашъеш цо.

Участка дикагӀа бола болхлой Сунжаш цу хьехабенча балан слесараш Айдаев Сайд-Рахьим, Гончаренко Николай, Гончаров Владимир, кхыбераш. Лоацца аьлча во болх бераш бац коллективе. Кхыча тайпара хила йиш а яц коммунистически къахьегама участок яха сийлен цӀи лелаеча коллектива гӀулакхаш.

[illegible]

Доакъар лечкъадарах...

Колхозий, совхозий доакъара база чӀоагӀъелга боккхача лоархӀаме гӀулакх хилар белгалдаьккхад КПСС XXIV съезда КПСС ЦК яьча Отчетни доклада тӀа. Из кӀезига дийцадац вай газеташ тӀа а. Дукха мероприятеш чакхъяьхай республика боахамашка доакъара база чӀоагӀъяра, доакъар кхомбеш дӀаахийтара. Цхьабакъда районашка доакъара йоакхо еш бац цу гӀулакха. Цхьайолча районашка доакъара хьурмат ца дарах совгӀа из лечкъадеш а моттигаш хиннай.

Миттта, Грозненски района Ленина цӀерагӀча колхоза хьайбай ферме доакъара учет лелаеш хиннац. Доакъар дӀа-юха кхухьача хана эзаш хиннадац, из дӀаийдечар кулгаш дадацар. Из бахьан долаш цхьаболча тешам боацача наха лечкъадаьд доакъар. Вердаца доакъар дӀа-юха кхухьаш волча И. У. Лепетухина кхаь бетта 405 килограмм доакъар чудихьа хиннад. Цох уголовни бехктокхаме эзар ца.

Нажай-Юрта районе цу тайпарча гӀулакхах бехктокхаме эзар Арсамукаевгӏар Ӏаддали Месуди, Шувипов Хасин. Цу гӀулакхаша хьахьох районе доакъар лерттӀа лорадеш доацилга.

Укх шерара Ӏа хьайбаш леладорашта ца моттача тайпара шийлен дӀаьхон да. Цудухьа уж теттара фийла хила безар доакъара кхомбара, из лечкъа ца дайтара. Цу тайпара зулам дораш бехктокхаме оазара лаьрххӀа статья я РСФСР уголовни кодекса тӀа. КъайлагӀа лечкъадаь пачхьалкхен е общественни рузъа дахьарах кхаь шерага дӀаккхачача суд е йоагӀа. ХӀаьта шозлагӀа цу тайпара зулам даьчунна пхи шерага дӀахоачаш суд ю.

Кулга кӀеша боацача цхьаболча наьха доакъара тӀаккхувда йиш хургъяцар, нагахьа санна боахамашкарча бехктокхамеча наха шоашкара доагӀар дизза кхоачашдоре. Уж диц ца луш хила беза лечкъорац дара шоай боахаме хьалаш хьахилийтара е уж цхилийтара де дезар ца дара законагӀа шоаш уголовно бехктокхаме оза боагӀията. Цу тайпара лехарло гучаьлийтача бехктокхамеча болхлочов шин шерага кхаччалла набахта чуралара ха тох.

Из гӀулакх малдарра наха дӀадовзийтара вай районашка шерагӀа йоармае ера правови пропаганда. ТӀаккха кӀезигагӀа хургда зуламаш.

А. БАШИЛОВ,
юстице министерства консультант.

АТТО ЛЕХАШ ЯЦ...

Кхойтта шу дизад Грозненски консервни заводе Дуцаева Ӏаьлий Валлае болх бу. Цу шеранна цхьаккха участок йисанц цига цо болх ца беш. Массанахьа а новкъосташта хьоккам телаш хьайоагӀа из. Цудухьа заводе лоархӀаш а ейи деш а я. Хала хиларах балхах бӀу хьожабеш яц, моллагӀа шийна тӀаднлла гӀулакх цӀенен дизаи кхоачашду, оал Валлах.

Укх шера январь бетта шоаьа оттача хана лерттӀа дӀабодацар банкаш юлача отделено болх. Бетта план кхоачаш ца яр кхерам болаш дар гӀулакх. Ший смена болх кхетамца вӀаштӀехьбаьккхарал совгӀа цо новкъостал дора расфасовочии, бедал кийчъеча, банкаш юлача отделенешка болх бераита. Миччахьа ше дӀаэттача шийна - кхьнне дор ду цо. Цунца кийсбала гӀертар кхыбола болхлой. Миттта къахьегар бахьан долаш консервни цеха сменашта юкъе хьалхара моттиг а йоаккхаш бетта задани дикка тӀехьхоачашйир цун смена. ХӀаьта шин бетта план а хапах хьалха кхоачашйир. Хьалхара моттиг дӀа ца хоцаш къахьегаш я цун смена укх бетта а.

Дуккхача шерашка миттта хьиваро къахьегарах, заводе хьахкхарца цунна елар коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цӀи.

Атта хинабац Валлай къахьегама цикъ. Балха ехача хана заводе эггара халагӀа лоархӀача банкаш юлаш кийчъеча хьоцайир йалда. Юкъьаьца дена къахьнача болхлоешта кийсса толамаш даха йоллалар. Из цеха кулгалхошта зувш дисашкар. Моеччи отделене тӀакъьенсаш йолча бригадана кулгалдо хьожайир нов. Дуцаева. Каст - каста бӀаргагу йиш яр из хьалха латта бригадаш йолча, цар кулгалхошца дӀгаювлар, дикагӀйола опыт Ӏемайора, из шийн бригаде юкъеккхьяр. Цул тӀехьагӀа бригадера хӀара саг хоадам болаш йолча участке хьожжаир цо. Пох божжа, пайда баьлар. Ше тахан де дезар хоьра хӀара болхлочов. Миттта къахьегар бахьан долаш массехк бутт балале хьа социалистически яхье хьалхара моттиг хьаккхар цун бригада.

Шийна атто лехаш яц Валла. Цхьа цунна хайра консервашта расфасовка еча бригада болх лерттӀа дӀа ца бодилга. Цудухьа цига халагӀа йолга хоьшехьа а ше цига хьожадр дийхар нов. Дуцаева. Дукха ха яьлехьа из болх а дика тоабир цо. Цу бригаде болх беш хиннача 3—4 шера сменни мастер балла тӀера массана йоаа цун дехкараш а кхоачашдора нов. Дуцаева. Цул тӀехьагӀа цеха кулгалхошо Валла хьожаю сменни мастерала. Цу хана дена массаза а социалистически яхье хьалхара моттиг лелаеш хьайоагӀа цо кулгалду смена.

Общественни балха тӀа а хьинаре дакъа лоац цо. Шоаза вӀаштта хержай из Грозненски горсовета депутаталла. хӀара шера нов. Дуцаева профсоюза завкомеи цо болх беча цехкомеи членалла хера. Уж декхараш цо массаза а цӀенон дизаи кхоачашду.

Миттта къахьегача сменни мастера дукха совгӀаташ тӀийннад. Цунна ейнай иттех сийлен грамота, къахьегама книжка тӀа дӀа а яздеш баркалаш яхад, ахчан премеш тӀийнай.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТӀА: сменни мастер В. Дуцаева.

М. ПЛИЕВА сурт.

«АГИТАТОРА БЛОКНОТА» АРГӀАНАРА НОМЕР

Арадаьннад КПСС Нохч - ГӀалгӀай обкома пропаганды агитацеи отдела № 8 йола «Агитатора блокнот». Из хьаделлалу Нохч - ГӀалгӀай къахьегамхошта 1972 шере кӀоаргӀа пятилетки тӀанийцача декхарех лаьца кхаьчча «Тха керда рубежаш» яхача передовой статьяца.

«Интернациональни кхетам хулга чӀоагӀдергда» яхача рубрика хӀах и КПСС Гудермесски горкома секретара Э. Исаева яхь «Варт болча дезаев» яха статья.

Экономика дешаш къестадеча агитатораштен политинформаторашта лаьрхӀа к В. Тучина язъяь «Къахьегама оасарле дикха ер сихдегта наьха торо яйра керттера фактор я» яха статья.

«Хьалхарча мугӀарашка» яхача С. Павлова материале тӀа дувц Новогрозненски мехкдьатта заводе агитаторах Э. А. Тарасовайх.

«Пятилеткх еча беседех» яхача материала тӀара терках тӀаезем йола цифраши факташ новкъа агитатораштa, политинформаторашта.

«Оаха пайда эцаргба» яхача корреспонденце тӀа КПСС Грозненски район секретара Т. Ахматханова дувц предприятей, колхозий, совхозий къахьегамхошта юкъе беш кхетама балха, къаьстта кулгалхошца вай бахаме дӀа а ухаш беча балхах.

Блокнота тӀа я «Бангладеш хьаьй» яха О. Орестова статья.

КХОАНА ХУРГЙОЛА СТАНОКАШ

Московски конструкторашка кийч а яь хьие лаьрхӀах электронно-вычислительни машений командагӀа болх бергболаш а числовой программи управлени (ЧПУ) йолаш а йолча автоматизировании станокий участок. Обработка еча хана сага кулг кхетац деталех, ерригa операцеш механизмаш кхоачашъю. Цар заготовкаш дӀател, станока тӀера станока тӀа чхухийт уж, кийча деталеш складе тила чу дӀачутех. Итт станока балха кулгалду цхьан операторо. Цун мукъагӀа я деталешта обработка мишта ю гайнира хьежа торо тулийташ йола телевизионни - установка. ХӀама чӀоаттагӀа теркалдеш йолча электронни установкаша сагага цу сахьате «хоам бу» цхьа бахьан а вӀаштӀехьа доапаш хӀаме кийсделча.

ЧПУ а йолаш агрегатех латта участок хьокхе оттаяь я «Сокольники» яхача Московски парке 10 марта болх бе йолаеннача «Станки-72» яхача выставке.

Выставка хьайийллар станокаши инструментаи еча промышленноста министра А. И. Костоусова.

Экспозици йоккхе я. Укхаза хьокха оттаяй РСФСР, Украина, Белоруссе, Грузе, Армене, Литва, кхыча республикай предприятей продукци. Белгала аьлча, шерра йовзаш я «Комунарск» яхача Октябра 40 шу дизара цӀерагӀчен литовски заводий. Арменерча Чарейшавански завода марка тӀа ета станокаш.

Выставке хьокха оттаяь я ЧПУ а йолаш йола шоатхъе итт совгӀа агрегат а хӀаьта миттта кхалипгаш йолча чаркашта — машиностроение дукхагӀа эшаш болча деталашта обработка ю оборудовани а инструмент а. Уж ергаш а леттерча дахе дукха арахецаш я.

Экспонаташта юкъе — болаш оасарле лакха йолча инструмента керда тайпаш: чӀоагӀача силавех, метала сиха тедеча тӀехьчӀоагӀача болатех, синтетически алмазех ю наделеш. Миттта хьокха оттаяь я тӀехьийса хиларна белгалйоалаш йола тӀехьожам лоаттабуи бустамаш доазеи хӀаизара средствеш а. (ТАСС).

ДАККА ТАХАН

Сатоссаш латт Дакке. Цу хана города улицашка массаь саг нара кийслургвал. Цхьабакъда 21 феврале Ӏуйрийна Бангладеш столице мел ваха воккхавар а зӀамига вор а цӀагӀара арадаьннавар. Зизаш а дахьаш боагӀача селхан а тӀехь тораш бе хьаьхача кагирхоша, боккхийча наха, кхалнаха, бердаца хьалйизай улицаш. Ерригa Дакка йоьа 1952 шера бенгальски къамаш болане дакъа лоацаш хиннача боабаьрий сийна оттадаь цхьа шу хьалха дагӀа Шахид Минар яха памятник долча. Цу хана дена беррига малхбоален бенгальски патриотий цхьоагӀонн солидарности ди а хинна хӀаэттад 21 февраль.

Цудухьа пакистански бӀухошъ Малхбоален Бенгале лаьттан тӀа эггара хьалхарчарна Шахид Минар дохадир. Бангладеш правительства решенегӀа хьалъеш йола керда монумент оттаю кортамукъа ле бахьан къовсам лоаттабаьрий сийна.

ХӀанз, Бангладеша кортамукъа ле яьнха кхо бутт бала боала. Вахар дӀахо доду, хӀаьта Дакка сурт дукха харонаш хайнача, баьда, наха а къовсам лоттабе а уйла дагара дӀа ца яьнача сага икъа тара да.

Бангладеш столица вахара иха хӀара денна чӀоагӀагӀа беттакуга хоалургда Дакка аэропорта здание ра араволлаше а. ТӀормиг е чемодан дӀаяхьа новкъостал деча бераша лоа санна вӀай церган гуча а аьхий «Джой Бангла!» («Даькъала хийла Бенгалия!») аьле цӀогӀа тох. Газеташ дохкараша городе веначоа довзийтаргда тӀеххьара кердадараш, бенгали е английски меттала арадуьлача столични газетех шийла дезар яца йиш я цун.

Аэропортера «Интерконтиненталь» яхача гостинице кхаччалца никъ беш йоахкача цхийтта минота а хоалу вахар укказа юхаметтотташ латтилга. Улица шинна оагӀорахьа бӀарг ма кхоачча йоахх йоккхий тикаши нихткъа мара гуш йоаца лавкаши. Ма дагара мах беш я уж.

Цхьаькха да теркам тӀаоэаш. Рыкшашка, отеленашта юха, аэропорте, улицашка — массанахьа а книжки летокаш. Царна юха наха дӀа-юха хувц цхи бутт хьалха цар цӀи йоалкхаш хоьача а боабеш хинна книжкаш. Наьха къаьстта чӀоагӀа хоатташ да сийлахь - воккхача бенгальски писатела Рабиндранат Тагора произведенеш. Дунен литературана юкъера из цӀи дӀаяккха ца мега ча Малхбоален Бенгалиена доал даьраша юха арахецийтар цун книжкаш. Цу дӀаьхха хьахиннача книжкай базарашка наха дагадоаллар ахча дац. Из-м цига вӀалла лархӀа а лархӀап. Тахан цига книжка хийцар ши-кхо ди хьача юхаоагӀаргва цӀаьнга а хуица. Къонан - кортамукъалеш болама исторех, бенгальски культурахи литературахи книжка кийсделлача ше яраз долаш лоархӀ. Миттта чӀоагӀа хоттадаш да советски литература а.

27 феврале сайрийна «Гюлистан» яхача кинотеатро «Освобождение» яхача советски фильма премьера хилар, хӀаьта республика столице из геттара дика тӀа а яйлар. Дакка экранашка миттта дика чакхъяьлар «ГӀарагӀурам йоагӀа» яха фильм, телевидене гӀолла хьахьекхар «Александр Пархоменко».

Советски Союзачен Бангладеш Республикачен юкъера доттагӀала гӀулакхаш цахаддам дегӀаухаш хилара тешал ду «Аэрофлота» самолеташ столични аэропорте каст-каста Ӏохуаш кхаро, Дакке советски кагирхой, профсоюзаш, культура, торгово-экономически делегацеи ухаш хилар. Советски Союзаца вӀашагӀлайкхана буьзачаш лелаара тӀахьех моттигерча пахьйоахено а. «Советски Союз — вай догцӀена доттагӀа. ДукхагӀа доша СССР-ах дола книжкаш», — цу тайпара тӀахьехаш каст-каста бӀаргаго йиш а моттигерча газетий оагӀош тӀа.

Советски Союзо хьонача новкъостал ду чоалхане экономически проблемаш къестаеча. ХӀаьта цу тайпара проблемаш кӀезига а яц. Дакхерара ца аьлча а йоаш хала яц уж. Столица улицашка хьалхара автобусаш араьхкина ше а уж хӀане а тохаш яц. ХӀара денна къахьегама бераша хьалхашка дукха мах гулду — уж бахьан хьабе болх корабоагӀий хьажа.

Уж чоалхане проблемаш къестадра перспектива йоазара а къоначча республика уж халонаш толаме вашаргӀолла кхетадара а Дакка къахьегамхой болча, политически партей, профсоюзий, кхыча общественни организацей инициатива собранешкан хила веза. Мехка хӀаланбаь боахам кхаьметтаоттабара хьалха лаьтт Дакка болхлой класс. Вовзал кхоачашдалал ене а ер кхоалагӀа бутт ба укказарча цӀаьнтергеп еча фабрике болх бу. Болхлоша шоаш кулгалду [illegible]. Болх бе йолаеннай пачхьалкха бӀухошка тӀом беча хана йохаьа хинна йоккхагта диллача столице шоллагӀа йола джутови фабрика. Болхлоша шоаш хьалаттоттаьй из.

Къона республика Бангладеш бӀубенна хьаж кхиаминга, хьалду дукха хахар.

В. ТРУБНИКОВ,
АПН еб. корр.

Дакка.

«СПОРТЛОТО» ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

«Спортлото» яха Къилбаседа Кавказа зональни управлени вӀашагӀкхетар и из болх бе йолчарна а хетаьлла укх деношка парте Грозненски горкома административни органийн отдела заведующе нов. А. А. Асхабалиева, ВЛКСМ Нохч-ГӀалгӀайн обкома шоллагӀча секретара М. Бузуртанова, Нохч-ГӀалгӀайн АССР Министрийн Советерчу физически культуран спортан Комитета председателан Б. А. Гайсанова, «Спортлото» Къилбаседа Кавказа зональни управлене начальника А. П. Дрягалова, «Главспортлото» председателан В. В. Меньшикова, хӀаьта журналисташа, городерчу партийни, профсоюзни, комсомольски, физкультурни организацийн дакъа а лоцуш хилира пресс-конференци.

«Спортлото» хургйолчу доходийн чотагӀа вай республике Кхоьзам Iам тӀе хьалхьаьш латт олимпийски гребной база, лучча къайла бассейн, реконструкци е йоларгъа Орджоникидзе цӀерачу стадиона, кхылола баххаш дерга. Спортивни дерга гӀишлош хьалъергьа Дагестански, Къилбаседа ХӀирий, Черкий - Балкарой автономни республикашка.

Массехк ди хьалха Грозне дохка доладаьв «Спортлото» карточкаш.. «Спортлото» дакъа лоцуш болчар кхочашъе еза лоьзара ерриге бокъонаш. Царна ха, деза аргӀанарча тиража карточкаш «Спортлото» лышкашка хIара бетта 8, 18, 28 деносан лышка тӀа хьадьча сахьатели тӀехьа ца дадийташ, чукхоьса дезаьга.

Кхажах доагӀа ахча кьоаца йиш я тираж хиина итт ди дьалхачуд тIехьагIарча 30 дийнахь. ХIаьта 6 е 5 клетка пийса дӀабоалар кхажах декар дIанеца эональни управлено за геза.

Спортивни лотерея Грозне марра чакх ца йоаххе а, из дац юрта бахача наха цу лоьзаре дакъа лаца йиш яц яхилга. Цар а, городерча наха санна, дакъа лаца йиш я цу лоьзаре шоаш тороде шийбелча.

«Спортлото» тираж чакхйоаккх хIанз СССР тайп-тайпарчв городашка. Укх шерара бархIагIа тираж 20 марта г. Запарожье хургъа. Укх шера г. Грозне а чаккъийхха дерхI «Спортлото» тираж.

ХIанз «Спортлото» дакъа лоацаш ба вай мехка 136 городе баха нах.

Цу дерригех дийцар пресс-конференце вӀашагӀкхийттараша.

СИГАЛЕ ДУКХА ЕЗАРАШ

ДОСААФ республиканск комитете бола беш йолча кьоначва летчикий - космонавтий клубе хIанз дешаш ва республика тайп-тайпарча районашцара 150 дешархо.

Бераша цига Iомаш астрономи, космографи, космически биологин медицинон, реактивни двигателаш, кхыйола дисциплинаш.

Клуба шин устав а, форма а я. Цига деша дIайийбу Нохч - ГIалгIайчен ерригача школай дешархой.

Къонача летчикий - космонавтий клубе занятеш дӀайолалу сентябре, хӀаьта йистейоьл май бетта. 12 апрело — Космонавтика Дийнахь, прасига тIаьц бераша.

Дийша баьлча клуба членаша экзаменаш дIа а яле дипломаш хьац. Нагахьа санна Iа итт класс льакха яле цу дипломах экзаменаш йоцаш мехка моллагӀча лаккхерча военно - авиационни училище деша вахa йиш я.

Клубе берашта хьехаш ба опыт йола специалисташ.

Кхетта дийша баргба авиаци космонавтикех дукха езараш.

М. ИВАНОВ.

ШКОЛЕИ ШЕФСКИ НОВКЪОСТАЛИ

Кхо шу да «Комсомоло — юртарча школана» яха болам вай республике дӀаболабаь.

ХIаьта юрташкарча школай хьехархошта, дешархошта кора я боагIа доттагIий. Масала хьажаргба вай МалгIабйка районерча СоагIапчарча юккъерча школа шефаш. Школа мастерскешка хила боагIаш бола лостам баьб геофизически база комсомольцаша. Школа директор Плиев Маьмада Исроапая раьза ва шоаьцта шефски новкъостал хеча комсомольцашта.

Керда хьалъаьв я вай юаца школа. Бераш цу чу деша доагIаш дукха кхоачамбоацараш дар. Мастерскешка лаьтта токарни станокаш болх беш яцар. ХIаьта царна наладка е магазар школана шиъ низаца. Уж дерргга кхоачамбоацараш дIадаьккар комсомольцаша. ХIаьта уж доацаш ихы я меллад школана цар ду новкъостал. Эшшача хана транспорт хулийт, помещенеца, инвентара, приборашта ремонт ю. Лоацца аьлча дукха а хиланза дарглоацаш а да школана геофизикаша лоаттаду гIулакхаш. ХIаьта белгал ца дича длаш цар кхоачашдеча зIамигача а, доаккхача а гIулакхо бераштa дешар хьехара, царна коммунистически кхетам балара доккха новкъостал деш хилар. Цудухьа комсомольски кагирхоша сий доаш хетащ а, цIенхашта а леладу шоай каранийца гIулакх. Цхьаькха а да. Школе дешаш долча берий хIанз йиза торо я тайп-тайпара профессеш йовза. Цу гIулакхо я торо хулийтаргьа школе дийша баьнна лаккхехьарча дешара заведенешка деша ца болхаш бисa кагийнахи мехкарийн, малагIа професси Iомайича бакъахьа хургьар - хьогI, яхаш ца а лелийташ, школе болаш херхача бала баха.

Дукха ха яц СоагIапчарча школа геофизика кагирхошца доттагIал тоссаденна. Бакъда цу юкъа царна карагIдийначa дикача гIулакхаша малдарра хьахьокх шийгIа хьабоала пайда боккха болаш гIулакх из хилар. Цудухьа я вай кагирхой тайп-тайпарча мугIарий доттагIал чIоагIде деза.

Цхьаькха а масал доладергда вай цу хьакъехьа, Октябрьски района проектно - сметни конструкторски бюро, г. Грознерча № 34 йолча школа, Ачхой-Мартана района Лермонтов - Юртарча юккъерча школа комсомольски организацешта юкъе эттаб цу тайпара буззам. Из ба кхолха — город, юрт, школа. Долче шеко я яц цу тайпарча шеррача буззамах боала пайда боккхагIа, эффективгIа хургхиларах.

Массехк дош ала безам ба «Комсомоло — юртарча школана» яхача болама юкъе юртарча комсомольцаша лоацача дакъах. ХIанз вай республика юрташкарча шовзткъа гаргга йолча школе дешара программана юкъейнахьай дешархошта профессиональни лостам балара йола занятеш. Долче, вай хана лоархIама долача деша юстара хила йиш яц боахамий комсомольцаш. Совхозашта, колхозашта хIанз чIоагIа эш механизаторий, хьайбаш леладерий квалификаци лакха йола кадраш. Цудухьа геттара бакъахьа, пайдане хурга школашка дIадоладаь керда гIулакх юртбоахаме боах беча комсомольцаша шерра хьаллоаце. Дош латт дешархошта профессиональни лостам балара занятеш чакхъяла цар новкъостал дарах, шоай балхах кхачарах, юртбоахама техника лехаяра павылаш дешархошта Iомаярах.

Цу хьакъехьарча балла йоккха опыт Iоаный Сунженски района школай кулгалхошта, хьехархоша. Цу хьакъехьа ба ВЛКСМ Нохч-ГIалгIайн обкомо тIанийца сопам— «Дешархошта профессиональни лостам балараха, школай выпускникаш юрташка совцабараха йолча Сунженски района комсомольски организацей опытах». Дукха дувца йиш я сунженций опытах. Боахамий комсомольцаша, механизатораша, хьайбаш леладераша теша а беш душ дешархошта шо-шоай професех, цул лоархIамах. Цул спигIа къахьегама урокашка хьех шо-шоай професе «къайленаш». Духхьал из бахьан долаш вIаштIехьдаьнна ала йиш я сунженций школай выпускникаш юрта профессеш харжазара дукхагIа тIаберзабе.

Массехк дош ала безам ба лаккхехьарча дешара заведеней студенчески комсомольски организацей цу хьакъехьарча торонех а. Эттара хьалхара, керттера цар де йиш яр да юрташка керда школаш хьалъечеа, хIаьта кьаьвнаярна ремонт еча дакъа лоацаьга. Иштта лоархIаме да лаккхехьарча классий дешархошта халагIа долча предметаш хьеха, дешара кабинеташта оборудованм е новкъостал делга а. Цхьабакъда студенташа дешархошта дергIолча новкъостадах лоархIаме моттиг кхоач хIара факультета студенташа дешархошта шо-шоай факультетех дувцар, шо-шоаш карарзае лаьрхIача професех уж лакагIа кхетабар. Цу гIулакха лоархIам а Iалаьмате боккха ба. ХIана аьлча дешархошта йовзаш вай ханара тайп-тайпара, хIараяр шиъ тайпара хозаа йолаш йола дукха професеш. Комсомольций вIаштIехьаргIа цу геттара дукхача професешта юкъера наI бера езалийта, наI харжа новкъостал де, хIаьта иэха хержар дерригача вахара хургйолаш хилийта.

Иштта я комсомола торонаш. Дош латт марех дукхагIа пайде шерах.

М. РАШИДОВ.

Конкурс кхайкаю

«ПАРГIАТАРЧА РЕСПУБЛИКАЙ ЙОХАРГIОАЦА ЦХЬОАГIО»

Советски халкъо 1972 шера 30 декабре дездеш белгалдоаккхаргда шийн сийлахь - доккха цIей — Советски Социалистически Республикай Союз хьаьа 50 шу шизар.

КПСС XXIV съезда исторически решенеш дегаш урааттаьь йола советски нах шоай сийлахьча юбилейна нахъабоба шоай морально - политически цхьоагIо, хьамсарча Коммунистически партена гонахьа шоаш айхха кхетабенна хилар, Советски Союза дерригача халкъий доларгдоана доттагIалла пошали хьа а хьокхаш.

СССР хьаьа 50 шу дизара еш йола хийча шерра юцар, вай мехка дахача дерригача къамийн народностийн экономикен культурен айяра советски пачхьалкхено чакхдоахха доккхий гIулакхаш, ленински къамий политикий тешалга дIахьоькхар дукха Нохч-ГIалгIай АССР журналистий Союза правлене конкурс кхайкаю «ПаргIатача республикай йохаргIоаца цхьоагIо» яхаш деаз а йолаш ОЧЕРК, ДУВЦАР, ПУБЛИЦИСТИЧЕСКИ СТАТЬЯ дохагIа хьан язъю хьажа.

Конкурсе дакъа лаца бех оаха: республикански, районни газетий, телевиденей радио боахлой, республикерa писателаши поэташи, рабселькоровски актива, язъе нел лоараш.

Конкурсо котало яьккхараьшта лла оттаьый ийс преми: хьалхара шиъ — хIарпар 100 сом долаш, шоллагIа шоъ — 80 сом долаш, кхоалагIа йиъ — 80 сом долаш.

«Конкурсага» язъе тIагIолла дагь йоазув а долаш йола материалаш газетий, телевидене, радио редакцешка кхахьийта еш. Орсий, нохчий, гIалгIай меттала язъь хила йиш йолаш я уж.

Конкурса итогаш 1972 шера 10 ноябрь хьатIехлочаш ерга.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЖУРНАЛИСТИЙ СОЮЗА ПРАВЛЕНИ.

УКРАИНСКИ ССР. Дегаш гIоаддаьна уж шаккарий—«Лъьонъ» яхача Житомирски хореографически ансамбла солисткаш, полесски арбiтелашта дукхабезараш. Мехкарча дукххача гередарна хийнай талант йола вохштош, хIаьта дIа мел аьлчий мотто артистий дика ьиттур а йойлаш.

П. БОЙКО сур.
ТАСС фотохроника.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

КИПРА МОАСТАГIАША ЛЕЛАДЕРАШ.

Кипра моастагIаша чIоагIагIа лаладу укх тIеххьарча деношка цу Средиземни форда пачхьалкхен суверенитет йохаяра тIаьдерзадаь гIулакхаш. Пентагонаш НАТО-чен дуззадена империалистически гIозараш Кипр шин лоIаме хулачарр ихха, шунах натовски тIема база а. Израиле гера дIахххахьийтара йола плацдарм е гIерт. Ший лоIаме хилара лаьхдахьабу Макариоса правительство йохье еза гулакх ле дезар гречески хунта дерхI НАТО-на доал дераш. «Эносис», аьшта аьлча Кипр Грецех дIатохарем цига афински ар санна режим оттаярен лозунгаша аракхьара хьалхьебеш бола гречески «Iаьржа полковникаш» гIожа юкъялелх республика чурча гIулакхашта, гIайрен тIа гер юкъе доаладеш доли доп хьоале гIерт. Афинаша аларах кипрски провославни иерква светейшин синода дIалийкхад президентски постера архиепископ Макариос дIаваккхар.

Цхьабакъда Кипра моастагIаша лелараштa меттахьа хIама техай цу республикча правительствоаш халкъон Кипрски парламента тIаьцанаар синода дIаьлехар, цхьа барт а болаш хьаллацъар Ю Макарио. Кипра къахьегача халкъа прогрессивни парте кулгалхоша къахьегамхой тIахьийхар президент хьаллоацаш къаман юкъара забастовка яра. Республика суверенитета тIаххувдаш тилара дукхальннай Кипра Еррегьахархой союз, кхыйола общественни организацеш, хIаьта иштта Никозе дукхха нах болаш хиннача митингашта демонстрацешта юкъе дакъа лоцаш хиннараш. Шин лоIаме хилар лораде Кипра лаьрхIар хьаллоаш дерригача дунен прогрессивни общественносто, тIеххьарча хана Средиземни форда районе хиннача событтешe шек яккхар къайлаххахьаьн но.

Из кхеpам кхы а лакалу Кипра беш бола низ дунен цу районе империалистически низаша леладеча гIулакхийн цхьа дакъе чара ш хиларна. Цу хана чуть США доал деча гIозараш тIема новкъосталца хьаллоац гречески режим, из бакъду афински хунтана гера лула юхе дIадоладарах Вашингтона ньча решене. Кепайовзоно хоам бу дукхьаь цхьан шера Афинашта деш дола америкаски тIема новкъостал 70 миллион доллар сонгIа мах болаш хургда, яхаш. Афинашта юкерча Пирей яхача порте США 6 флота кемашта йола массаере база хьаийте гречески доал дераш раьза хилларах Вашингтона луш бола мах ба из. ТIема гIулакхашта лаьрхIа Средиземни форда тIа пайда эцара йоле США моттиг а хиина дIаотташ латт Греца, иштта йоах «Нео» яхача Кипра газето.

Цхьаькха а тайпара шеко хила йоагIаш дац уж ерриге факташ Кипра духьалара тийша болх хилара, Афинаш тIемца новкъостал дарца американски империалисташа хьаллаьар, гречески порте США тIема база яллар — уж цхьан зIенара чIоагIаш я. Средиземни форда тIа Вашингтоно НАТО-он леладеча агрессивни авантюристически политика составной элементаш я. Иштта ньхьо тIа-тIа чIоагIагIа дукхал доах Средиземни фордах машарен дикача лоалахацха вIашгIулакхаш леладерен форд хилийтара тIехьа латта машар беза низаш.

НИЗ МЕЛБ ХЬАЛХАРА ХЬАЖАР

Мехка къилбаседа - малхбоале уллача Нью-Гэмпшир яхача йоккха йоацача американски штата хургдолча США президентски харжамашта юкъе дакъелана бокъо яккха гIерта кандидаташ агара хьалхара хьажар шоай низ мелб. 7 марта Нью-Гэмпшире чакхдаьлар март бетта дезз изимбетта кхаччалца 23 штате хургдолча иштта «хоржамий» бIарчч серк хьайлла «юххьанцара хоржамаш» — «праймериз». «Праймериз» еррига харцйолча, янамерни, антидемократически американски хоржама система составной элемент я. Президентски посте президенташ хоржаьа юкъе доккха лаца цу наькъана йиш хул мугIарегIвочa харжархочун ихе сурт оттадар санна хIама да уж «юххьанцара хоржамаш». Кандидатех дола дош партийни съездашка къайлагIа дизза къоастадеш долга моллагIчоа хоаш дале а.

«Юххьанцара хоржамаш» американски традицешта юкъе чIоагIденна дIаэтта даьнна дале а, царех пайда эц президенталла баха гIертараша харжархоше шоаш «мел лоархI» хара. Доал деча республиканский парте списка тIа вар кхо кандидат — президент Никсон, вьетнамски тIема хьдал духьал вола конгрессмен Пол Маклоски, парте геттара аьттехьасча оагIон конгрессмен Джон Эшбрук. Демократически парте списка тIа вар пхи кандидат, царна сенатораш Элмунд Маски Джордж Макговерни а волаш.

Нью-Гэмпшире хиинача «общественни мостал къажаро», фу хьахьекхао?

Цо хьахьекхао республикански парте котбаьккхарий списка тIа президент Никсон котваргхиар (тIеххьара техкана деннеегIа цунга кхаьчар 69 процент голосаш). Цхьаккха а шек яцаш йох. Массанека а хоаш ла консервативни гIозарий влияни геттара йоккха йолча штатех Нью-Гэмпшир хилар. Тахаш еш хилар кIезига вовзаш волча, тIема духьалаеча позицеш тIара парте лидерна Никсонца къоасаденначa конгрессменага харжамхой - республиканций 20 процент мара ца кхачар.

Дукхача политически наблюдателашта дагадоацар хилар демократически парте спискагIа голос дIайоаржаяо а. Эттара дукхагIа голосаш кхоачаргьа аьнна кечча, эггара чIоагIагIа вола претендент лаьрхIача сенаторга Маскега дукхагIйола голосаш кхечаш — кунна тIехьа кхадж тессав дуккхаьа 48 процент болча демократаша. ХIаьта Никсона Къулбехьен-Малхбоален Азерча полицикина чIоагIагIа вонтина волча, 25 процентал совгIа голосаш кхоачаргьаш аьхача сенатора Джордж Макговерана 37 процент кхаьчао. Уж я кхаьчар дикка консервативни йолча штате.

Бакъда Нью-Гэмпшире хиинача хоржамаша цхьана а тайпара никъ лаш прогнозаш кьоастяра. хIаьта а наI къуисалгIа йоацаш да: президентски хоржамаш кудача шера харжархоча дагадоалар ла мехка телхаш латта экономически хьаьн Индокитае дIабеш бола бIеха тIома.

ЧИЛИ: РЕАКЦЕНА ДУХЬАЛБУВЛ.

Халкъа цхьоагIон правительства Чиле деча, бокъонаш революционни характер йолча кIоаргача социально - экономически хувцамаша хьаьодохаш тIIакхуал моттигерча реакцен американски империализман гIозараш. Шоашта кIалхара чIоагIало дIайоалаьга хьарча хача тIагIердатта юкайоацо а луш, уж гIозараш укх тIеххьарча хача гIагIертта юкайоалее гIерт шоаех дIахальда поппеш хьаьдка хиина порядкаш юхаттее. ЦаI шоллагIчоа тIеха Сальвадор Альенде правительствена духьалара зуламе провокацеш ю. Цу тIехь шийна теркам тIаоз моттигерча буржуазе - помещикий олигархех Вашингтона доал деч гIозараша гIулакхаш чIоагIагIа ихьаьна деш хилаяо.

Чилийски пIаста руда йбомыннденостана национализаци ер США монополешта ла ца могача. Цул Чилена финансовни экономически блокада еча кьа чурча реакце ший йиш мел йола йовкъаш йкх мехка экономика прогрессивни вегIайоагIача новкъа, бохамен политически вахера деррига хопкъош толхала, цунца халкъе правительства бохк толхабе гIерт. Шоаш хоахьо йола керттера хIама чилийски халкъа моастагIаша тIаерхаю моттигерчи доазол декъарчен капиталистешта карайолча промышленни предприятешта национализаци яр а мехка экономика пачхьалкхен сектор кьарра а кхокъехьа правительствое деча тIедахкашта духьал.

Христианско - демократически партена цхьана къамо конгресов шоаш дукхагIа хьаяраx пайда а эцаш, дукха ха йоацаш хьаттендай частни предприятешта национализаци яра бохьонех правительство яккха меттел, национализаци яь фабрикаш, заводаш хьаиза шоай хинача лаашка юхаккавайташ йола конституцие реформах йола законопроект. (ХIанз укх сахьта пачхьалкхенна бе кхьочей эггара йоккхагIйола бIаьгарга промышленни предприяти). Цу хана чухь реакционни низаша аралькхкхай нагахь санна Альенде шоай сий лоацал конституцие реформа чIоагI ца йой гражданский тIом тьаьбергба яхаш кхераш тIатувсаш йола «манифеста».

Реакце нелавдаеча провокационни гIулакхаша чIоагIагIа тIаьбигаб Чиле бахх наж, хIаьта Халкъа цхьоагIон блока юкъейолха ерригге партеш шоашта духьал а яьлай. Чиле Коммунистически парте ЦК политкомиссе шийн дахьрахIа йолча заявлене тIа йоах, укхаза дувцар да «революционни процесс толхае, юхкера а президента Альенде халкъа правительство дIаяккха лерхIаш аьттехьарчари империализмон беча пойрынной балхах». Беррригача мехка укх деношка дукххача нана дакъа а лоацаш правительство тьальваш, реакционни низий провокацешта анверсешта духьалара митингаш хул. Дукха эзараш болча наха дакъа а лоацаш болхойн кагирхойн манифестаци хилар Сантьяго Цунна юкъе дакъа лоацархоша цхьа барт а болаш зIаккхайкадир: «Хьалха шоай чиллийча заьшка национализированная предприятие» [illegible]

Ю. КОРНИЛОВ,
А. МЕЛИКЯН,
Н. ЧИГИРЬ.
(ТАСС).

КЪАХЬЕГАМХОЙ ЧОТАГIА

ЦIи хезача малхбузенгерманск «Маннесман» яхача болат лоаладеча концерна заводашка юха а кийчдеш латт сенгала бесара «конверташ». Концерна дьаша хьаххайкадьад производство кIезигьярча дуцадеина укх гаргарча деношка 1800 болхлочунга шоаш балхара дIабахарат хоам бергба аьнна.

Цу хоамагIо, ФРГ пресса лерхI болат лоаладеча промышленноста гIулакхаш толхалга. малхбузенгермански экономика дерригача доакъой кIоаргга кризис хиийлагIа.

Мехка керттерча ихо экономически институто копатеха аралькхача тIеххьарча обзора тIа белгалдахац производства воххьлара керттера бахьанаш нара: хIанз а хулаш йола валютно-финансови кризис, импорт кIезигъяра США чакхдоаха экстрении гIулакхаш, малхбузенгермански марка ревальваци хилар бахьан долаш рынок кIезигъялар, ФРГ товараштa, долларанца лаьрхIача, мах тIаххетар. Из гIулакх тоадара бола никъ гуш бац, белгалдоаккх экономически обзора авторашa.

Укх тIеххьарча шерашка Америкага товараш дохкилга вахьа санна дегIадоаладаьча малхбузенгермански экономикана хIанащ ерр вокхаче саго Сина. Масала, американски химически промышленноста конъюнктура чIоагIагIа мельялара дIакъовла йийнар Людвигсхафенерча «Бадише анилин унд содафабрикен», заводаш, цига баллара дIаваьккхар 4000 болхло, техник, инженер.

Цу тайпара хьал еттар «Сименс» яхача электротехнически концерне а, НАСА-на (аэронавтикен космос тахкарен Къаман управлене) аьча контрактагIа болх беш хиина 1100 саг балара дIаваьккхав, хIаьта 3000 саг бIарччача кIирагIа хьабе болх боацаш в в с а в. Цун бахьаш да американски конгрессо космически программага дIадоккийтар кIезагдар. Предприятеш дIахъувле а цар даьпта доккхий зенаш хилац. Промышленноста доадераш кIалхарбоах финансови тувацна: малхбузенгермански гроссбанкаша царна йоккхий компенсацеш тех, хIаьта экономически гIулакхаш талхар болхлошта Iатк.

ХIанз ФРГ хьабе болх боацаш 280 эзар саг ва. хIаьта иштъ хьагIакхоачаш, экономисташа яхачох, уж кхы а дукхагIа хургба.

Укх тIеххьарча хана Малхбузен Германерча керттерча монополей штаб - квартирашкара дукагIа хьахоз ФРГ-ерен Малхбузен Берлинерен производственни мощносташ ЮАР-е, Тайване, Азе, Африке, Латински Америке кхыча мехкашка дIалхьа еза яхаш ду тIахьехамаш Къахьегама ебсарле ше йолчча тайпара юсе а цига Малхбузен Европе телачул тхезза - ляхлааза кIезигагIа мах тергба бохлошта.

Дукха ха йоацаш кепайоазон вайкалашта хьалдашка къамаьл деш «Бош Аг» яхача концерна правлене председателана Меркела лочкъа ца деш аьлар «алани лакхаоа тIехьара болаш шерлуш лэттарца дизаденна цхьайнача предприятешна ФРГ бехх байтар найдане дац», аьнна. Цу тайпара къамаьлаш массехлаза даьд «Сименс», «АЕГ — Телефункен» яхача а кхыча а концерний кулгалхошта.

ФРГ-ера предприятеш «кхалагIа дуне» оалаш доача меххашка дIаяхьар «структура арганискха тоалар безам хиларца духадиина да» йоах монополеша. Цхьабакъда, цун керттера бахьан — керда миллиардаш яха безам хилар. ВIашагIа а къестабеш до доал яхача къаьнача колониаторски способагIа пайда а эцаш ФРГ монополеш политически низ бу социал - демократий правительствана, экономика мехьаларах бола берригa бехк цунна дIатIабилла а гIерташ.

ХIаьта Малхбузен Германе къахьегамхошта Iатк капиталистически системах доахка айпаш.

В. КОЛЕСОВ.
АПН.

ТЕЛЕВИДЕНИ

14 марта

9.30 — Передачей программа. 9.30— Кердадараш. 9.45 — Дешархошта. Пионерски 50 костер. В Ленина цIерагIча Ерригсоюзни пионерски организацие естерах йола телевизиони викторина. 10.10 — «Кхерий хьоша» яха фильмспектакль. 11.00 — «Шахматни школа» Iомалуча шахматистий класс. Шахматаш лоаарай стратеги тактикаш. 12.00 — «Итрань» яхача Украински ССР халкъий заслуженни самодеятельни ансамбла концерт. 12.40 — «Сона дуцш деза е хьтта» яха телевизиони документальни фильма премьера. 13.00 Кердадараш. 15.35 — Передачей программа. 16.00 — «Любовь Яровая» яха Тренева турпала драма оагIонаш. 17.00 — Социалистически къа дневник (нохчий меттала). 17.10 — Документальни фильм.

17.30 — Бригада [illegible] 17.40 — Телевизиони кердадараш (гIалгIай, эрсий меттала). 18.00—Киножурнал. 18.10 — «Юртара вахар» (нохчий меттала). 18.40 — Миллионий ленински университет. Советски Союз — дукха къамеш дая социалистически пачхьалкхе. 19.10—ЗIамига концерт. 19.2 —Дунен халкъашта юкъера обзорени. 19.30 — Шовда, бераш. 19.45 — «Лочаьна кошан» яха художественни фильм. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Фигурни соллазаш хахкарах йола дуьненан чемпионат (Канада) Калгарера трансляци. Листеньлча кердадараш. Передачей программа.

15 март

9.30 — Передачей программа. 9.30— Кердадараш. 9.45 — Берашта. «Хьабоала фильм». 10.15 — «Два визита» яха телевизионни художественни фильм. 10.35 — «Болхлой сийле» яха телевизионни очерк. 11.05 — Музыкальни эфира. 11.35 — Кердадараш. 16.00 — Передачей программа. 16.05 — Берий хьахьехьа дьаьгтон воаконтен 17.00—Дешархошта. Самукъане старташ. 18.00 — Спортивни хроника. 18.10 — Телевизиони кердадараш (нохчий, эрсий меттала). 18.30 — Хоамаш, реклама. 18.35 — Документальни фильм. 18.45 — СССР хьаьа 50 шу дизара нахъадолхаш, Лаккхара ойсарие йола болх бар. 19.00 — Киножурнал. 19.10 — «С легким паром» яха Нурадилов ХанпашкцIерагIа долча театра спектакль (нохчий меттала). 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — СССР халкъа артист Светланов. 22.30 — Спортивни дневник. 22.50 — Кердадараш. Передачей программа.

РАДИО

14 марта

6.30 — «Юртара гIуйре» (эрсий меттала). 6.40 — Хоамаш. 6.55 — Хаоттам. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — «Серлоно» газета обзор. 8.15— Передачей программа. 9.20 — СалоIа минуташ. Музыкальни передача. (гIалгIай меттала). 9.15 — КПСС — 24-чо съезда сецамаш кхочашйеш. Района тахана, кхоана (гIалгIай меттала). 9.30 — «Моттигера композитораш, поэташ, цар иллеш» яхача иллиацара передача» (нохчий меттала). 14.05 — Индустре беаха гIа. Промышленноста болхлошта йола передача. (нохчий меттала). 16.30 — СССР хьаьа шовзткъех итт шу дизара нахъадолхаш. ДоттагIалла» ба вай иэх (эрсий меттала). 16.35 — «Даьхе бахьан тIом бир шо» яха очерк (нохчий меттала). 16.45 — «Вай индустриальни кона» (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.14 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.27 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).

15 март

6.30 — Ашараш (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Хаоттам. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.25 — «Партийни организаци коллективна нохта ба» яха корреспонденци (гIалгIай меттала). 8.40 — Хьехара ашараш (нохчий меттала). 9.15— «Къамаш къамий социалистически культурен хозьалар а вIаши тарганлар а» яха беседа (нохчий меттала). 9.30 — Азербайджански композиторий произведенеш (эрсий меттала). 16.05— «Вай ханарча сагах дола дош» яха очерк (гIалгIай меттала). 16.20—«Юртара вахар» (нохчий меттала). 16.35— Нохч-ГIалгIай университет (гIалгIай меттала). 16.50 — «НТИ» (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.14 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.27 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 19.42 — Москва. 19.30 — «Къона ленинхо» (гIалгIай меттала). 20.00 — Кагирхой вахар (нохчий меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республики гIоалин Грозен хуиналуш моркаш а йолаш, лоадема йоачаи а йоацаш, гIаьхьарча болваме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолла 1 градус йIовхалгара 4 градус шелалга кхоачаш Грозне 0 градусагара 2 градус шелалга кхоачаш хила а тарлу.

Кхоана ломмех хIоаит - дукха моркаш а йолаш, гIаьхьарча боаме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура, бийсанна 6—11 градус шелал йолаш деношка 4 градус йIовхалгара 1 градус шелалга кхоачаш хила а тарлу.

Метеостанци.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный-61, 364051, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж) Телефонаш: редактора — 2-44-06; редактора зам.— 2-36-11; бехктокхама секретара — 2-34-06; партийни вахарa, культуран, промышленностен отделаш — 2-42-30; юрта боахама отдела — 2-42-29; кехатий отделеи бухгалтерена — 2-08-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революци проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный-61 364051 ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—2-44-06, зам. редактора—2-36-11; ответственного секретаря—2-34-06; отделов партийной жизни культуры и промышленности — 2-42-30; отдела сельского хозяйства — 2-42-29; отдела писем и бухгалтерии—2-08-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05050. Заказ № 1799.